
PAIKALLISPANKKIEN TALOUDELLINEN ANALYYSI

Someron SP:n talousalueen pankit

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Liiketalouden koulutusohjelma

Visamäki, kevät 2014

Tommi M. Laurén

Tommi M. Laurén

VISAMÄKI
Liiketalouden koulutusohjelma
Johdon laskentatoimi

Tekijä	Tommi Laurén	Vuosi 2014
Työn nimi	Paikallispankkien taloudellinen analyysi	

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön aiheena on paikallispankkien taloudellinen analyysi, johon idean sain työharjoittelupaikastani Someron Säästöpankista.

Työssä tutkitaan miten pankkien tuloksen muodostuminen on muuttunut viime vuosina korkojen madaltumisen myötä, eli mistä pankit tekevät tulojensa kun korkokatteet ovat pienentyneet.

Teoria työhön on saatu alan lähdekirjallisuudesta ja alaa valvovien sekä sääntelevien tahojen ohjeistuksista ja säännöksistä.

Tutkimusmenetelminä on käytetty tutkimuksen kohteina olevien pankkien tilinpäätöstietoja vertailuvuosilta, sekä kyselyä, jolla haettiin tutkimuksen tueksi yksityiskohtaisempia vastauksia.

Tutkimuksessa selvisi, että palkkiotuotot ovat paikallispankeille tärkein korvaaja alhaisen korkotason myötä menetetyille tuloille. Pankit ovat myös lisänneet erilaisia säästämisen- ja sijoittamisen tuotteita valikoimiinsa.

Meneillään oleva rakennemuutos tuntuu olevan pysyvää, joten korkojen jäädessä mataliksi täytyy pankkien tehdä tulosta kasvattamalla palveluitaan entisestään uusilla tuotteilla ja niitä myymällä, sekä korkokatteista kasvattamalla laina-asiakkaiden määrää kun lainankysyntä taas lähtee nousuun.

Avainsanat Pankkitoiminta, Korkokate, Ansaintalogiikka

Sivut 45 s. + liitteet 13 s.

VISAMÄKI
Business Administration
Management Accounting

Author	Tommi Laurén	Year 2014
Subject of Bachelor's thesis	Financial analysis of local banks	

ABSTRACT

The topic of this thesis is the financial analysis of local banks, and the idea to this thesis came from the author's internship at Someron Säästöpankki. The aim of this thesis was to find out how a low interest rate has effected the earnings model of the banks during the last few years. In other words, from where do banks get their income nowadays as the interest rates has decreased.

The theoretical framework to this thesis came from reading source books about banking, also from regulations and directions by the authorities who monitor the banking field. As research methods, the thesis has used financial statements of the banks involved in this study, and also a survey to get more detailed answers to support it.

The study shows that dues are the most important substitution to local banks for those earnings that are lost during the low interest rate period. Banks have also added a range of different saving and investing products to their selections.

Existent structural reformation seems to be lasting, so as the interest rate will stay low, banks will have to make their income by increasing services with new products and by selling those new products. Banks will also grow their income from interest rate when the loan demand starts to rise and more customers will apply for a loan.

Keywords Banking, Interest Rate, Earnings Model

Pages 45 p. + appendices 13 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	4
1.1	ONT -tavoitteet	4
1.2	Rajaus ja tutkimusmenetelmä.....	4
1.3	Someron Säästöpankki	4
2	PANKKITOIMINTA	6
2.1	Suomalaisen pankkitoiminnan kehittyminen	7
2.2	Pankkien päätehtävät.....	9
2.3	Lainsäädäntö.....	11
2.4	Finanssimarkkinat	18
3	TALOUDELLINEN RAKENNE.....	20
3.1	Tuloslaskelma.....	21
3.2	Tase	23
3.3	Tunnusluvut.....	27
4	TUTKIMUS	28
4.1	Pankkiryhvät	29
4.2	Talusalueen pankit.....	33
4.3	Korkotasot	35
4.4	Tuloksen muodostuminen	39
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	42
	LÄHTEET	44

Liite 1	Luottolaitoksen tuloslaskelman kaava
Liite 2	Kululajikohtainen tuloslaskelma
Liite 3	Luottolaitoksen tase vastaavaa
Liite 4	Luottolaitoksen tase vastattavaa
Liite 5	Yhtiön tase vastaavaa
Liite 6	Yhtiön tase vastattavaa
Liite 7	Tuloksen muodostuminen eur
Liite 8	Pankeille lähetetty kysely tutkimuksen tueksi

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheena on pankkien taloudellinen analyysi. Mielenkiinto tehdä opinnäytetyöni pankkisektorista heräsi erikoistumisharjoitteluni alettua Someron Säästöpankin hallinnossa. Harjoittelupaikassani ilmoille heitettiin muutamia aiheaiheita, tämän kyseisen aiheen oltua kuitenkin kiinnostavin omasta mielestäni.

Jokainen pankkisektorilla työskentelemätönkin on varmasti tiedostanut korkojen pientymisen taloudellisen taantuman myötä. Näin ollen myös korkokate, joka on aiemmin ollut pankkien tuloksen tärkein muodostaja, on tullut alas, eikä se enää riitä tekemään pankkien tavoittelemaa tulosta. Tästä johtuen pankkien ansaintalogiikan, eli tuloksen muodostamisen, rakenne on siis muuttunut viime vuosina. Tämän rakenteen muutosta viime vuosien aikana, sekä sen nykymuotoa, lähdetään tällä kyseisellä opinnäytetyöllä selvittämään ja vertailemaan harjoittelupaikkani talousalueen paikallispankkien tilinpäätöstiетоjen avulla.

Työssä selvitetään myös yleisesti pankkitoimintaa. Sen historiaa ja taustoja, pankkisektorin rakennetta sekä pankkien toiminnan sääntelyä.

1.1 ONT -tavoitteet

Työn tavoitteena on selvittää pankkisektorin ansaintalogiikkaa, eli tuloksen muodostamista, ja miten sen rakenne on muuttunut viime vuosina taloudellisen taantuman myötä. Harjoittelupaikkani kannalta tavoitteena on verrata heitä talousalueensa muihin paikallispankkeihin. Omiksi oppimistavoitteikseni työn myötä olen asettanut oppia ymmärtämään syvällisemmin pankkisektorin toimintaa, tuloksen muodostamista sekä pankkitoiminnan sääntelyä. Tutkimusongelmina ovat siis: miten pankin tulopuoli muodostuu? Onko se muuttunut rakenteeltaan viime vuosien murroksen myötä?

1.2 Rajaus ja tutkimusmenetelmä

Tutkimuskohteena ovat talletuspankit, jotka jaetaan liikepankkeihin ja paikallispankkeihin. Vertailu tehdään kahdella eri tasolla: ensiksi verrataan pankkiryhmiä keskenään, jolloin peilataan säästöpankkiryhmää paikallisosuuspankkiryhmiin. Toinen vertailu suoritetaan vertaamalla harjoittelupaikkani talousalueeseen kuuluvia yksittäisiä paikallispankkeja keskenään. Tutkimus suoritetaan tuottamalla vertailukelpoista tietoa pankkien tilinpäätösten avainluvusta. Vertailuaika rajataan vuosiin 2007 – 2012, koska ennen vuotta 2007 ei ole havaittavissa huomattavia muutoksia mo-
niin vuosiin.

1.3 Someron Säästöpankki

Someron Säästöpankki on itsenäinen säästöpankki, joka on perustettu vuonna 1880. Vuosi 2013 on pankin 133. toimintavuosi. Pankki toimii Forssan, Salon, Someron ja Urjalan talousalueilla viiden konttorin voimin.

Pankin asiakaskunnasta pääosa on yksityisasiakkaita, maatilatalouden harjoittajia, elinkeino- ja ammatinharjoittajia sekä pienyrityksiä. (Tasekirja 2012, 3.)

Pankin asiakasmäärä oli tilikauden päättyessä lähes 28 200. Konttoreissa asioinnin lisäksi asiakkaat käyttävät Internet-pankkia, palveluautomaatteja ja käteisautomaatteja. Itsepalvelun osuus asiakkaiden kaikista peruspalvelutapahtumista vuonna 2012 oli 95,0 prosenttia. Vuoden lopussa yli 10 300 pankin asiakkaalla oli Internet-pankkisopimus. (Tasekirja 2012, 3.)

Someron Säästöpankki harjoittaa peruspankkitoimintaa ja tarjoaa asiakkailleen monipuolisia pankkipalveluja sekä oman taseensa kautta että välittää yhteistyökumppaneidensa tuotteita. Välitetyt tuotteet käsittävät luotto-, sijoitus- ja vakuutus tuotteita. (Tasekirja 2012, 3.)

Pankki on määritellyt vakavaraisuuden hallintaprosessin, jonka tavoitteena on pankin riskinkantokyvyn riittävyys turvaaminen suhteessa toiminnan kaikkiin olennaisiin riskeihin. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi pankki tunnistaa ja arvioi toimintaansa liittyvät riskit kattavasti ja mitoitaa riskinkantokykynsä vastaamaan pankin riskien yhteismäärää. Vakavaraisuutensa turvaamiseksi pankki asettaa riskiperusteiset pääomatavoitteet ja laatii pääomasuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi. Vakavaraisuuden hallintaprosessin tavoitteena on myös ylläpitää ja kehittää laadukasta riskienhallintaa. (Tasekirja 2012, 8.)

Säästöpankin hallintoa hoitavat isännät, jotka ovat tallettajien edustajia. Säästöpankkikokouksessa valitut tallettajien edustajat ja isännät valitsevat isäntien syyskokouksessa isännät. Isäntien tehtävänä on valita pankin hallituksen jäsenet, vahvistaa pankin toimintaa koskevat säännöt ja yleiset ohjeet sekä käsitellä pankin tilinpäätös ja vastuuvapauden myöntäminen. (Tasekirja 2012, 14.)

Päätökset pankin liiketoiminnasta ja strategisista asioista tekee pankin hallitus. Hallituksen työskentely perustuu vahvistettuihin ohjeisiin. Hallituksen tehtävänä on päättää merkittävimmistä pankin liiketoimintaan liittyvistä asioista. Pankin toimitusjohtaja hoitaa pankin juoksevaa hallintoa hallitukselta saamiensa ohjeiden mukaisesti. Toimitusjohtajan valitsee hallitus. (Tasekirja 2012, 14.)

Hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan riippumattomuuden selvittäminen tapahtuu Finanssivalvonnan ja sen edeltäjän Rahoitustarkastuksen antamien määräysten mukaisesti. Tehtävään valittaessa sekä vuosittain hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan on annettava selvitys yhteisöistä, joissa he toimivat. Lisäksi hallituksen jäsenen ja toimitusjohtajan on annettava Finanssivalvonnan määräyksen mukainen sopivuus- ja luotettavuus selvitys tehtävää vastaanottaessaan. (Tasekirja 2012, 14.)

2 PANKKITOIMINTA

Pankkitoiminta juontaa juurensa rahanvaihtajien ja rahaa säilytettäväkseen ottaneiden kultaseppien toiminnasta. Kun talletustoimintaan kytkeytyi pian luonnostaan luotonanto, pankkitoiminnan keskeisimmät ainekset olivat saaneet alkunsa. Pankki –nimeä kantaneet rahalaitokset tarjosivat palvelujaan antamalla käypiä maksuvälineitä yleisön käyttöön, ottamalla vastaan talletuksia sekä myöntämällä luottoja julkiselle vallalle, yrityksille ja yksityishenkilöille. (Kontkanen 2009, 10)

Nykyisen pankkijärjestelmän muodostuminen alkoi useimmissa teollisuusmaissa ja myös Suomessa vasta 1800-luvulla. Kansantalouksien kehittymisen ja vahvistumisen myötä muodostuivat asteittain myös kansalliset rahoitusjärjestelmät, joiden keskeisiä osatekijöitä olivat keskuspankki, kansalliset rahoitusmarkkinat ja erilaiset rahoituslaitokset. Perinteiset pankit olivat kaikkialla keskeisessä asemassa tässä kehityksessä. Aina näihin aikoihin saakka pankkitoiminnan kehitys tapahtui pääosin kansallisesti. Paikallisten olosuhteiden vaikutuksesta syntyi eri maiden rahoitusjärjestelmien välille huomattaviakin eroja. (Kontkanen 2009, 10)

Perinteisen pankkiyrityksen toimintapa ilmenee oheen kuvatuissa yksinkertaistetuissa tase- ja tuloslaskelma-asetelmissa.

PANKKI OY			
VARAT		VELAT	
Kassa	3	Talletukset	45
Luotot	60	– vaadittaessa maksettavat talletukset	15
Saamiset muilta pankeilta	20	– aikatalletukset	30
Joukkovelkakirjat	10	Velat keskuspankeille	5
Kiinteä omaisuus	7	Velat muille pankeille	25
Yhteensä	100	– kotimaisille	10
		– ulkomaisille	15
		Joukkovelkakirjat	15
		Varaukset	5
		Oma pääoma	5
		Yhteensä	100
Pankkitakaukset			10
Muut taseen ulkopuoliset sitoumukset			20
TUOTOT		KULUT	
Korkotuotot (korkokate 7 – 6 = 1)	7	Korkokulut	6
Muut tuotot	3	Henkilöstökulut	2
Yhteensä	10	Muut kulut	1
		Tulos	1
		Yhteensä	10

Kuva 1. Yksinkertaistettu tase- ja tuloslaskelma-asetelma (Kontkanen 2009, 10)

Pankin riskien kattamiseen käytettävissä olevien varojen ytimen muodostaa oma pääoma. Sen määrä on muihin yrityksiin verrattuna suhteellisen alhainen. Oman pääoman ytimen muodostaa pankin yhteisömuodosta riippuen osake-, osuus- tai peruspääoma. Yli 90 prosenttia pankkien pääomasta on velkaa yleisölle tai muille luottolaitoksille. Pankissa tämä velkapää-

oma on perinteisesti koostunut pääosin yleisön talletuksista. (Kontkanen 2009, 11)

Pankit maksavat ainakin pitempiaikaisille talletuksille korkoa. Koska talletuskanta on vakiintuneissa oloissa yleensä käyttäytynyt varsin vakaasti, se on suurimmaksi osaksi voitu turvallisesti käyttää edelleen asiakkaille myönnettävinä luottolina korkotuloja tuottavalla tavalla. Pankin tuloksen keskeinen elementti onkin ollut rahoituskate, joka muodostuu pääosin luottoista saatujen korkotuottojen sekä talletuksista ja muusta varainhankinnasta maksettujen korkokulujen erotuksesta. Rahoituskatteen lisäksi pankit saavat muita tuottoja maksuliikenteen hoitamisesta, toimitusmaksuista ja –palkkioista, valuutanvaihdosta sekä takaustoiminnasta. (Kontkanen 2009, 11)

Saamallaan tuotoilla pankin tulisi voida muun muassa jakaa voittoa omistajilleen sekä pystyä kattamaan toiminnasta aiheutuvat kulut. Tuotoilla tulisi pystyä kattamaan myös korko- ja rahoitusriskit, vakavaraisuuskustannukset, vähimmäisvarantokustannukset, valvonta- ja jäsenmaksut, mahdolliset luottotappiot sekä kiinteän omaisuuden kulumista korvaavat poistot. (Kontkanen 2009, 11)

Pankkitoiminta on usein jaettu kahteen lohkoon, vähittäispankkitoimintaan ja tukkupankkitoimintaan. Rahoitusmarkkinoiden kehityksen johdosta vähittäis- ja tukkupankkitoiminnan välinen ero ei ole kuitenkaan yhtä selvä kuin aikaisemmin. Vähittäispankkitoiminnalla kuvataan kooltaan suhteellisten pienten yritysten ja kotitalouksien maksupalvelu-, säästämis- ja sijoitus- sekä luottotarpeiden tyydyttämistä. Yhä edelleen yksityishenkilöitä sekä pieniä ja keskisuuria yrityksiä palvelevalla vähittäispankkitoiminnalla on keskeinen merkitys pankkien toiminnalle. Tyypillisintä tukkupankkitoimintaa on laajamittainen kaupankäynti ulkomaisilla tai kotimaisilla raha- ja arvopaperimarkkinoilla. Esimerkiksi pankkien väliset lyhytaikaisten rahoitusvaateiden markkinat ovat olennainen osa pankkitoimintaa. Myös kansainvälisiltä rahoitusmarkkinoilta kotimaisten yritysten käytettäväksi hankittava valuuttamääräinen rahoitus kuuluu tukkupankkitoimintaan samoin kuin investointipankkitoiminnan nimellä tunnettu pankkien ja arvopapereiden liikkeeseenlaskuun, arvopaperikauppaan ja yrityskauppojen rahoitukseen liittyvä toiminta. (Kontkanen 2009, 11)

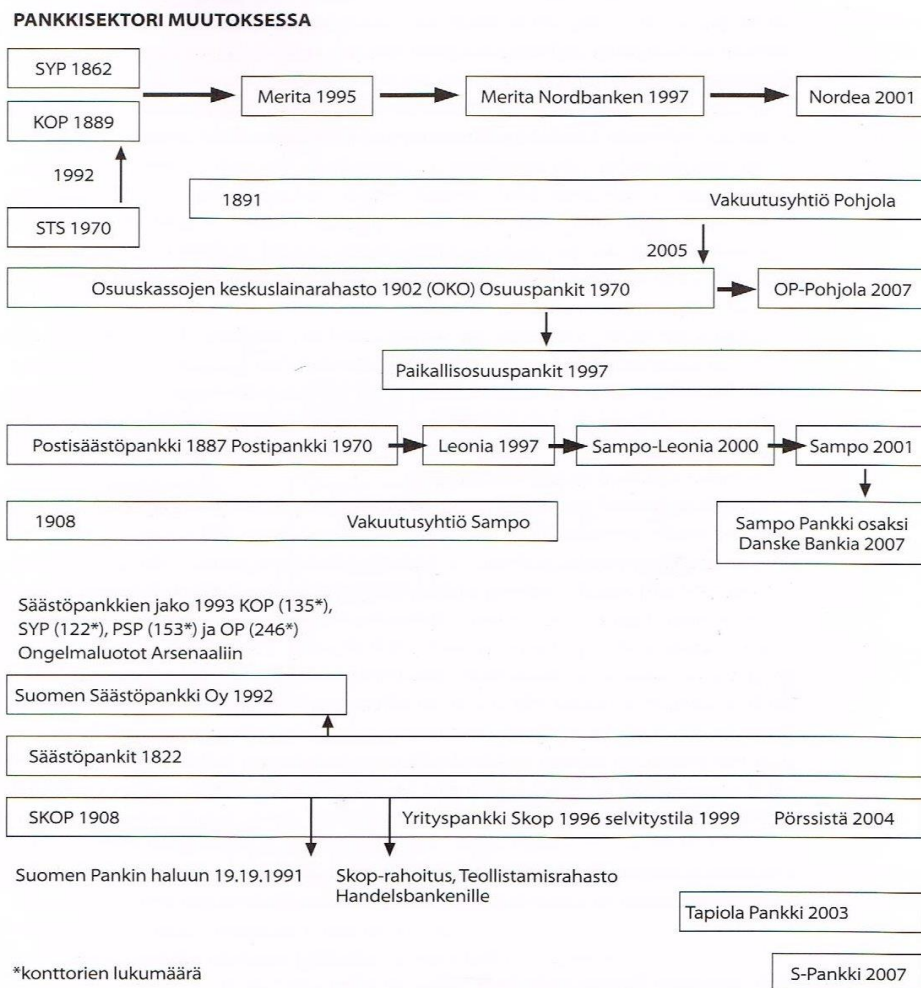
2.1 Suomalaisen pankkitoiminnan kehittyminen

Pankkitoiminnalla on Suomessa varsin pitkät juuret. Ensimmäiset säästöpankit perustettiin 1820-luvulla. Yksi maailman vanhimmista keskuspankeista oli perustettu jo aiemmin vuonna 1811 Turkuun. Kiinnitysluottolaitoksista ensimmäinen oli vuonna 1860 perustettu Suomen Hypoteekkiyhdistys. Ensimmäinen liikepankki oli vuonna 1862 perustettu Suomen Yhdyspankki. Sen kilpailijaksi nousi vuonna 1889 perustettu Kansallis-Osake-Pankki. Vuonna 1887 perustettiin Suomen valtion omistama Postisäästöpankki, joka otti vastaan yleisön talletuksia postikonttoreissa. Osuuskassatoiminta käynnistyi vuonna 1902, jolloin ensin perustettiin Keskuslainarahasto (OKO) ja sen jälkeen ensimmäiset osuuskassat. Osuuskassoista tuli osuuspankkeja vuonna 1970. (Kontkanen 2009, 14)

Kun rahoitusmarkkinat vähitellen 1980-luvulla vapautuivat, markkinoille tuli myös uusia toimijoita, kuten ulkomaisia pankkeja sekä uusia kotimaisia pankkeja ja pankkiiriliikkeitä. Talouden ylikuumeneminen ja muun muassa valuuttaluotonannon riskien toteutuminen 1980-luvun loppupuolella ja 1990-luvun alun syvä lama johtivat pankkikriisiin syntymiseen. Pankkikriisin jälkeen 1990-luvun alkupuolella pankkirakenne muuttui voimakkaasti ja pankkikonttoreiden määrä ja henkilöstö vähenivät rajusti. (Kontkanen 2009, 14)

Pankkirakenteen muuttuminen näkyi ensin erityisesti vuonna 1993, jolloin säästöpankkien yhdistymisten myötä syntynyt Suomen Säästöpankki myytiin neljälle kilpailijapankille. Toinen merkittävä tapahtumasarja 1990-luvulla käynnistyi Suomen kahden suurimman liikepankin, eli Suomen Yhdyspankin ja Kansallis-Osake-Pankin, fuusiosta vuonna 1995. Tästä alkanut fuusiokehitys johti osaltaan pohjoismaissa rajat ylittävien pankkikonsernien syntyyn. Monet finanssialan yritykset toimivat pohjoismaiden lisäksi myös Baltian maissa. Kolmas rakenteellinen muutosprosessi on pankki- ja vakuutustoiminnan lähentyminen, kun molempia on alettu harjoittaa samassa konsernissa. (Kontkanen 2009, 14)

Lähde: Finanssialan Keskusliitto.

Kuva 2. Pankkitoiminnan muutokset (Kontkanen 2009, 15)

Muutoksiin pankkitoiminnassa ovat viime vuosina vaikuttaneet lisäksi monet tekijät kuten fuusiot ja yhteenliittymät, kansainvälistyminen, tietotekninen kehitys, kilpailun lisääntyminen, vakavaraisuusvaatimusten uudistaminen, riskien hallinnan kehittyminen sekä asiakkaiden tarpeiden ja käyttäytymisen muutos. (Kontkanen 2009, 16)

Viime vuosina fuusiot ja yhteenliittymät ovat muokanneet suomalaista pankkisektoria. Markkinoille on syntynyt finanssikonserneja sekä pankki- ja vakuutusalan yhteistoimintasopimuksia. Finanssikonserniin kuuluu usein pankki, rahoitusyhtiö, rahastoyhtiö, vahinkovakuutusyhtiö ja henkivakuutusyhtiö. Nykyisin suurimmat pankkiryhmät ovat täyden palvelun finanssitaloja, jotka tarjoavat asiakkailleen entistä laajemman valikoiman erilaisia pankki- ja vakuutuspalveluja. Pienemmät pankit toimivat usein yhteistyösopimusten avulla. (Kontkanen 2009, 16)

Pankkiryhmien toiminta on laajentunut eri maihin. Pohjoismaissa on tehty useiden maiden rajojen ylittäviä rahoitusalan fuusioita ja yrityskauppoja. Rahoitus- ja pankkimarkkinat ovat kansainvälistyneet ja rajan vetäminen kansallisen ja kansainvälisen pankkitoiminnan välille on monilta osin lähes mahdotonta. Viime vuosina pankit ovat muiden toimialojen tavoin myös ulkoistaneet toimintojaan. (Kontkanen 2009, 16)

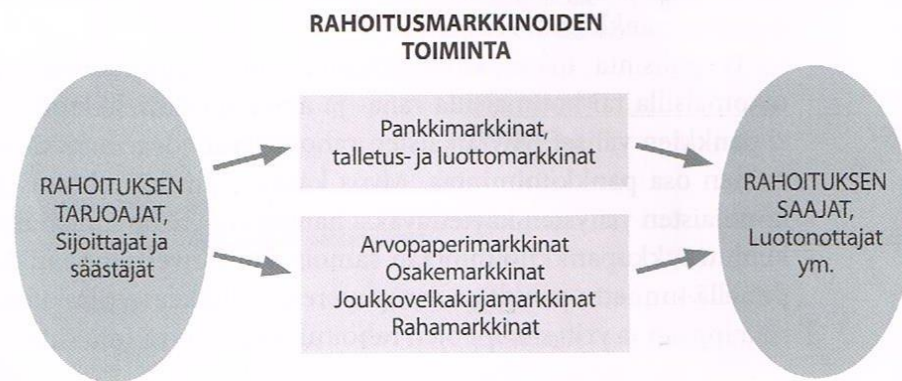
Pankkiasiointia on muuttanut tietotekninen kehitys. Nykyään kiinteää pankkikonttoriverkostoa ja pankin tiskillä asiointia sekä korvaa että täydentää internet-pankkipalvelut ja puhelinpankkipalvelut. Tekninen kehitys on näkynyt erityisesti verkkopankkipalveluiden nopeana kehityksenä ja käytön kasvuna. Yhä suurempi osa ostoksista ja palveluista maksetaan käteisen rahan sijasta korteilla tai internetin välityksellä. Pankkitoimintaan vaikuttavat myös pankkeja koskevien vakavaraisuusvaatimusten uudistaminen, jossa keskeisenä lähtökohtana ovat olleet pankkitoiminnan riskien aikaisempaa tarkempi huomioon ottaminen sekä vakavaraisuusjärjestelmään sisältyvät pankkien omien riskienhallintajärjestelmien kehittämiseen tähtäävät kannustimet. Riskien hallinnan merkitys onkin viime vuosina selkeästi lisääntynyt. Pankkitoimintaa ovat muuttaneet myös asiakkaiden tarpeiden ja käyttäytymisen muuttuminen. Pankkien asiakaspalvelussa korostuu yhä enemmän neuvonnallinen rooli. Väestön ikääntyminen muuttaa palvelutarpeita ja muun muassa lisää säästö- ja sijoituspalvelujen kysyntää. (Kontkanen 2009, 16)

2.2 Pankkien päätehtävät

Niin Suomessa kuin muuallakin Euroopan Unionissa on omaksuttu yleisesti universaalipankin periaate. Sillä ymmärretään pankkien oikeutta toimia kaikilla perinteisen pankkitoiminnan aloilla mukaan lukien arvopaperitoiminta kokonaisuudessaan. Lisäksi esteet koko finanssipalvelualan, myös vakuutustoiminnan, kattavien konsernien muodostamiseen ovat poistuneet. Kehitys on kulkenut kohti pankki-käsitteen sisällön muuttumista perinteisestä pankista laajan tuotevalikoiman finanssialan yritykseksi. Pankkitoiminnassa voidaan kuitenkin edelleen erottaa kolme keskeistä päätehtävää: rahoituksen välitys ja siihen liittyvät palvelut, maksuliike sekä riskien hallintaan liittyvät palvelut. (Kontkanen 2009, 12)

Pankkitoiminnan ytimen muodostaa rahoituksen välitys. Kansantalouden eri talousyksiköiden tulot eivät useinkaan riitä kattamaan haluttuja menoja. Yhtäältä esimerkiksi varautuminen tuleviin suuriin menoihin aikaansa kotitalouksissa tarpeen säästämiseen. Toisaalta esimerkiksi asunnon hankinnan vuoksi kotitaloudelle voi syntyä tarve ottaa luottoa. Yritykselle on puolestaan tavanomaista sitoa pääosa varallisuudestaan fyysisiin rakenteisiin ja varastoihin, jolloin uudet hankinnat edellyttävät lähes jatkuvasti vieraan lainapääoman käyttöä ainakin osana kokonaisrahoitusta. Niin yksityisillä, yrityksillä kuin julkisyhteisöilläkin on siten lyhyt- ja pitkäaikaista rahoitusvarojen yli- tai alijäämäisyyttä. (Kontkanen 2009, 12)

Säästö- ja lainatarpeiden yhtensovittaminen taloudenpitäjien keskinäisin toimin olisi nykyaikaisessa yhteiskunnassa yhtä mahdoton tehtävä kuin hyödykkeiden vaihtokauppa ilman rahaa ja muita maksuvälineitä. Erilaisen sijoitus- ja rahoitustarpeiden samanaikainen tyydyttäminen onkin mahdollista vain rahoitusmarkkinoiden ja niitä tukevien instituutioiden avulla eli rahoitusjärjestelmän välityksellä. (Kontkanen 2009, 12)

Lähde: Finanssialan Keskusliitto.

Kuva 3. Rahoitusmarkkinoiden toiminta (Kontkanen 2009, 12)

Varojaan lyhyemmäksi tai pitemmäksi ajaksi sijoittavalla rahoitusylijäämäisellä talousyksiköllä on mahdollisuus sijoittaa varansa joko pankkiin talletuksena tai muuna pankin velkasitoumuksena taikka jonkin muun yksityisen tai julkisen yhteisön velkasitoumuksiin. Myös oman pääomanehdotoinen sijoittaminen yritysten osakkeisiin on osa rahoitusjärjestelmän toimintaa. (Kontkanen 2009, 13)

Rahoituksenvälittäjien, kuten pankkien, toiminta rahoitusmarkkinoilla perustuu markkinoiden epätäydellisyyteen. Rahoituksen tarjonta ja kysyntä eivät sellaisenaan vastaa toisiaan. Myös saatavilla oleva tieto voi olla epätäydellistä. Riittävän tiedon saaminen esimerkiksi rahoituksentarvitsijasta ei ole aina edes mahdollista. Pankit kokoavat pieniä, juoksuajaltaan erimitaisia säästöjä suuremmiksi ja usein juoksuajaltaan pidemmiksi lainoiksi. Ne pystyvät hyödyntämään suuruuden etuja tiedon hankinnassa ja käytössä. Pankkien tehtävä yhteiskunnassa on yhtäältä tarjota likviditeettiä ja toisaalta ottaa riskejä muiden puolesta. Vakauden ongelma sisältyy siten pankkitoiminnan luonteeseen. (Kontkanen 2009, 13)

Tehokas ja luotettava maksujen välitys on välttämätön edellytys nykyi-kaisen markkinatalouden toiminnalle. Maksut on saatava välitetyksi niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin nopeasti ja mahdollisimman vähin kustannuksin. Tilisiirtojen vallatessa käteisrahalta asemaa maksutapana, pankkien ylläpitämän maksujärjestelmän merkitys on voimakkaasti ko-rostunut. Siirtyminen paperitositteista ja sekeistä elektronisiin tiedonsiir-toyhteyksiin, pankki- ja luottokortteihin sekä automaattien käyttöön on kohottanut maksujärjestelmän teknologista tasoa olennaisesti. (Kontkanen 2009, 13)

Pankkien kolmas perustehtävä, riskien hallintapalvelujen tuottaminen, kuului jo perinteisen pankin toimialueeseen yksinkertaisina säilytyspalve-luina. Keskeisessä asemassa ovat korko- ja valuuttakurssiriskeiltä suojau-tumista palvelevat tuotteet samoin kuin riskien hajauttamista koskevat suunnittelupalvelut. (Kontkanen 2009, 13)

Tekninen kehitys, varallisuuden lisääntyminen ja kansainvälistyminen ovat merkittävästi laajentaneet ja monipuolistaneet rahoituspalvelujen tar-jontaa. Samalla rajat perinteisten pankkien, muiden luottolaitosten, sijoit-uspalveluyritysten ja vakuutuslaitosten välillä ovat hämärtyneet. Kaikki nämä yritykset toimivat hyvin pitkälti samalla toimialueella. (Kontkanen 2009, 13)

Oleennaista viime vuosikymmenien kehitykselle on ollut yksityisasiakkai-den pankkipalvelujen käytön nopea kasvu ja muuttuminen jokapäiväistä taloudenpitoa. Yritysten pankkipalvelujen käyttö on sekin kasvanut ja mo-nipuolistunut. Tärkeä viime vuosien muutos on kuitenkin ollut suoraan markkinoilta tapahtuvan luotonoton kasvu pankkiluottojen kustannuksella. Suuryritykset pyrkivät enenevässä määrin konsernin sisäisten rahoitusy-kikköjen kautta optimoimaan rahoituspalvelujensa käyttöä. Suuryritysten hyvä luottokelpoisuus antaa myös hyvät mahdollisuudet kansainvälisten rahoitusmarkkinoiden suoraan hyödyntämiseen. Myös pienten ja kes-kisuurten yritysten rahoitustoiminnassa on suoran markkinarahoituksen merkitys kasvanut. (Kontkanen 2009, 13)

2.3 Lainsäädäntö

Pankkien toimintaa on perinteisesti säännelty tarkasti laeilla ja viran-omaismääräyksillä. Sääntelyllä pyritään ennen kaikkea turvaamaan sijoit-tajien, erityisesti tallettajien, saamia. Pankkitoiminnan sääntelyn perus-tan muodostaa laki luottolaitosten toiminnasta. Alun perin laki säädettiin vuonna 1993. Vakavaraisuusjärjestelmän uudistuksen yhteydessä annettiin vuoden 2007 alussa kokonaan uusi laki luottolaitostoiminnasta. Vakava-raisuuden sääntelyä lukuun ottamatta laki ei kuitenkaan tässä yhteydessä asiasisällöltään muuttunut. Luottolaitoslaki koskee kaikkea sellaista liike-toimintaa, jossa yleisöltä vastaanotetaan takaisinmaksettavia varoja sekä tarjotaan omaan lukuun luottoja tai muuta rahoitusta, harjoitetaan yleistä maksujenvälitystä tai lasketaan liikkeeseen sähköistä rahaa. Tunnusomais-ta luottolaitosten toiminnalle on takaisinmaksettavien varojen hankkimi-nen yleisöltä ja rahoituksen myöntäminen oman taseen kautta. (Kontkanen 2009, 26)

Luottolaitoslain lisäksi talletuspankkien toimintaa säännellään laissa osakeyhtiömuotoisista luottolaitoksista, laissa osuuspankeista ja muissa osuuskuntamuotoisista luottolaitoksista ja säästöpankkilaissa. Niihin sisältyvät säännökset muun muassa pankin perustamisesta, hallinnosta ja toiminnan lopettamisesta. Kiinnitysluottopankkien toiminnalle luo puitteet vuoden 2000 alusta voimaan tullut kiinnitysluottopankkilaki. Pankkien toimintaa ohjaavat luonnollisesti myös arvopaperimarkkinalainsäädäntö ja yleiset elinkeinotoimintaa koskevat lait. (Kontkanen 2009, 26)

Luottolaitoksen käsite

Lakiin sisältyvän määritelmän mukaan luottolaitoksia ovat yritykset, joilla on toimilupa luottolaitostoimintaan. Luottolaitos voi olla talletuspankki, luottoyhteisö tai maksuliikeyhteisö, joiden kaikkien tarkat määritelmät on kirjattu lakiin. (Kontkanen 2009, 26)

Talletuspankin käsite

Talletuspankkeja ovat luottolaitokset, jotka voivat vastaanottaa yleisöltä talletuksia ja muita takaisinmaksettavia varoja. Talletuspankin on kuuluttava talletussuojarahastoon. Talletuspankkeja ovat liikepankit, säästöpankit ja osuuspankit. Muilla luottolaitoksilla on oikeus vastaanottaa yleisöltä vain muita takaisinmaksettavia varoja kuin talletuksia. (Kontkanen 2009, 26)

Talletuspankki saa harjoittaa vain luottolaitoslaissa lueteltua ja siihen liittyvää toimintaa. Talletuspankille sallittua liiketoimintaa ovat:

- 1) Talletusten ja muiden takaisinmaksettavien varojen hankinta yleisöltä
- 2) Muu varainhankinta
- 3) Luotonanto ja rahoitustoiminta sekä muu rahoituksen järjestäminen
- 4) Rahoitusleasing
- 5) Yleinen maksujenvälitys ja muu maksuliike
- 6) Sähköisen rahan liikkeeseenlasku, siihen liittyvä tietojenkäsittely ja tietojen tallentaminen sähköiselle tietovälineelle muun yrityksen lukuun
- 7) Maksujen periminen
- 8) Valuutanvaihto
- 9) Notariaattitoiminta
- 10) Arvopaperikauppa ja muu arvopaperitoiminta
- 11) Takaustoiminta
- 12) Luottotietotoiminta
- 13) Asuntosäästötoimintaan liittyvä asunto-osakkeiden ja -osuuksien sekä oma kotikiinteistöjen välitys
- 14) Muu kohdissa 1-13 tarkoitettuihin toimintoihin verrattava toiminta

Vain osuuspankeilla on oikeus vastaanottaa talletuksia yleisöltä. (Kontkanen 2009, 27)

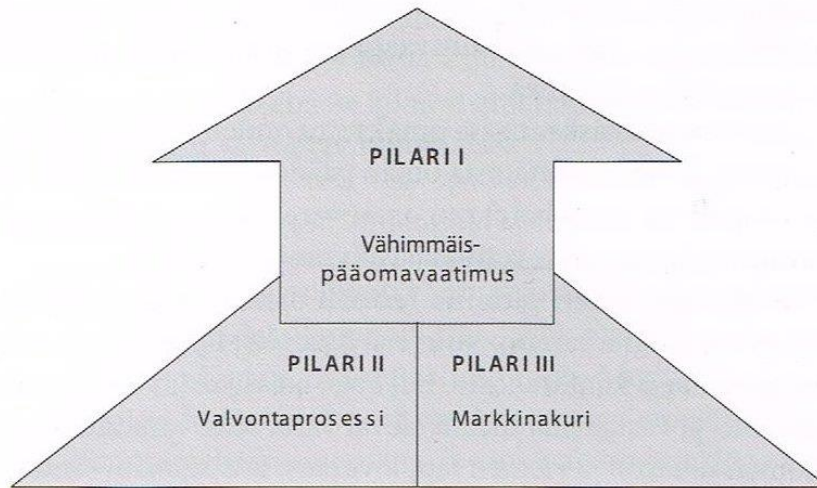
Luottolaitos tarvitsee toimintansa harjoittamiseen toimiluvan. Toimiluvan myöntää Rahoitustarkastus. Luottolaitokselle on myönnettävä toimilupa, jos hakemus täyttää toimiluvulle laissa asetetut edellytykset. Näitä edelly-

tyksiä on muun muassa se, että omistajien ja hallintohenkilöiden luotettavuudesta ja sopivuudesta saadun selvityksen ja muun selvityksen perusteella voidaan varmistua siitä, että luottolaitosta tullaan johtamaan ammattitaitoisesti sekä terveiden ja varovaisten liikeperiaatteiden mukaisesti. Perustettavalla luottolaitoksella on oltava omaa pääomaa vähintään viisi miljoonaa euroa. (Kontkanen 2009, 28)

Luottolaitoslakiin sisältyvät myös säännökset, jotka ovat aiheutuneet Suomen liittymisestä Euroopan Unioniin. Laissa on siten säännökset muun muassa suomalaisten luottolaitosten sijoittumisoikeudesta muihin Euroopan talousalueeseen kuuluviin valtioihin. Suomessa toimiluvan saanut luottolaitos voi harjoittaa täällä saamansa toimiluvan nojalla luottolaitostoimintaa missä tahansa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa. Vastaavasti myös muissa Euroopan talousalueen maissa sijaitsevat luottolaitokset voivat tarjota ilman uutta toimilupaa vapaasti palveluja Suomessa. Kotivaltion valvonnan periaatteen mukaan luottolaitosten valvonnasta vastaavat joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta sen kotivaltion eli pääkonttorin sijaintimaan valvontaviranomaiset. (Kontkanen 2009, 28)

Luottolaitosten sääntelyn keskeisimmän osan muodostavat vakavaraisuussäännökset. Vakavaraisuussäännöksiä on kansainvälisesti yhtenäistetty niin Euroopan Unionin alueella kuin myös laajemminkin Kansainvälisen järjestelypankin (BIS) yhteydessä toimivan ns. Baselin pankkivalvontakomitean toimesta. Pankin tai luottolaitoksen vakavaraisuus määritetään luottolaitoksen oman pääoman sekä sen saamisten, sijoitusten ja taseen ulkopuolisten erien suhteena. Eri erille asetetaan oman pääoman vähimmäisvaatimus niiden riskipitoisuuden mukaan. Pankin toimintaa rajoittavat siten sen oman pääoman määrä ja toiminnan riskipitoisuus. Pankilla on oltava omaa pääomaa vähintään 8 prosenttia pankin riskipainotettujen saamisten, sijoitusten ja taseen ulkopuolisten sitoumusten yhteismäärästä. Vakavaraisuusvaatimus koskee sekä talletuspankkia että sen konsolidointiryhmää. (Kontkanen 2009, 29)

Vakavaraisuuden sääntelyä uudistettiin 200-luvulla Baselin komitean ja Euroopan Unionin toimesta. Uudistetut vakavaraisuusvaatimukset tulivat kokonaisuudessaan voimaan vuoden 2008 alusta. Uudistuksen tavoitteena on ottaa pankkitoimintaan liittyvät riskit aiempaa paremmin huomioon laskettaessa, mikä määrä pankilla tulee olla omia varoja suhteessa sen ottamiin riskeihin. Tavoitteena on kannustaa pankkeja kehittämään omia riskien hallintajärjestelmiään. Lähtökohtana on, että mitä kehittyneemmät pankin riskien hallintajärjestelmät ovat, sitä pienemmäksi keskimäärin pankkien omien varojen vaatimus muodostuu. Uudistus rakentuu kolmen pilarin varaan, joista ensimmäinen koskee pääomavaatimuksen matemaattista määrittämistä, toinen valvojan roolia ja kolmas rakentuu ns. markkinakurin varaan.

Kuva 4. Vakavaraisuuden sääntelyn uudistus (Kontkanen 2009, 30)

Pankin omien varojen vaatimus voidaan laskea joko lakisääteisen kaavamaisen laskentamallin pohjalta tai pankki voi turvautua myös omien varojen vähimmäismäärän määrittelyssä omiin sisäisiin laskentamalleihin. Pankkien sisäiset luottoluokitukset hyväksytään tietyn edellytyksin vakavaraisuusryhmittelyn pohjaksi. Samoin vakuuksien, takausten ja nettoutuksen riskejä vähentävä vaikutus otetaan aiempaa laajemmin huomioon. Uusien vaatimusten mukaan pääomavaatimus asetetaan myös toiminnallisille riskeille eli riskeille, jotka aiheutuvat järjestelmien puutteellisuuksista, henkilöstön toiminnasta tai ulkoisista tekijöistä. Valvontaviranomaisten harkintavaltaa on lisätty muun muassa siten, että viranomainen voi asettaa pankille sen riskiaseman perusteella lisäpääomavaatimuksen. Pankin velvollisuutta julkistaa taloudelliseen tilaan ja erityisesti vakavaraisuuteen liittyvää informaatiota lisättiin uudistuksen yhteydessä. (Kontkanen 2009, 30-31)

Luottolaitoslain mukaan talletuspankin tulee huolehtia maksuvalmiudestaan siten, että sillä on kaikissa tilanteissa sen maksuvalmiusriskeihin nähden riittävät keinot maksujensa suorittamiseen. Maksuvalmiuden tukena on pankilla oltava ns. kassavaranto, johon luetaan laissa määritellyt helposti rahaksi muutettavat saamiset ja rahavarat. (Kontkanen 2009, 31)

Luottolaitoslakiin sisältyvät myös säännökset luottolaitosten riskienhallinnasta. Pääsäännön mukaan luottolaitos ei saa toiminnassaan ottaa niin suurta riskiä, että siitä aiheutuu olennaista vaaraa luottolaitoksen tai konsolidointiryhmän vakavaraisuudelle. Luottolaitoksella on lisäksi oltava toimintaansa nähden riittävät riskienvalvontajärjestelmät. Yleissäännöstä täydennetään laissa suuria vastuuta koskevien vaatimusten mukaisilla riskirajoilla. Niiden mukaan luottolaitoksen on rajoitettava yhdeltä asiakkaalta tai tämän kanssa samaan etuyhteyspiiriin kuuluvalta asiakasryhmältä olevat vastuunsa 25 prosenttiin omista varoistaan. Direktiivissä tarkoitettuja vastuuta ovat saamiset, luottolaitoksen omistamat asiakkaan liikkeeseen laskemat osakkeet ja osuudet sekä sellaiset taseen ulkopuoliset sitoumukset, joista luottolaitokselle syntyy asiakkaaseen liittyvä luottotappioriski. Suurilla vastuilla tarkoitetaan asiakasriskiä, jonka määrä on vähintään 10 prosenttia luottolaitoksen omista varoista. Tällaisten suurten asiakasriskien

yhteismäärä ei saa nousta yli 800 prosentin luottolaitoksen omista varoista. Luottolaitoksen on raportoitava säännöllisesti viranomaisille suurista vastuista. Myös vastuiden keskittymistä valvotaan sekä luottolaitos- että konsolidointiryhmäkohtaisesti. (Kontkanen 2009, 31)

Luottolaitoslakiin sisältyy oma lukunsa asiakkaansuojasta. Näiltä osin viranomaisvalvonta on päällekkäistä siten, että kuluttaja-asiamiehen lisäksi kuluttajansuojaa valvoo myös Rahoitustarkastus. Luottolaitoslakiin sisältyvä asiakkaansuojan sääntely on kuitenkin laajempi kuin yleinen kuluttajansuojalainsäädäntö. Se koskee kaikkia pankin asiakkaita riippumatta siitä, voidaanko niitä pitää muualla laissa tarkoitettuina kuluttajina vai ei. Myös muun muassa talletussuojalla pyritään osaltaan turvaamaan pankin asiakkaita. Luottolaitoslain mukaan pankki ei saa toiminnassaan käyttää sopimusehtoa, joka ei kuulu luottolaitoksen toimintaan tai jota sen sisältö, osapuolten asema tai olosuhteet huomioon ottaen on pidettävä asiakkaan kannalta kohtuuttomana. Lain mukaan ehtoa on pidettävä aina kohtuuttomana, jos pankin toiminnan ulkopuolisten hyödykkeiden hankkiminen tai käyttö asiakkaan kannalta kokonaisuutena arvioiden asiattomasti vaikuttaa esimerkiksi luoton saamiseen tai sopimuksen voimassaoloon taikka jos asiakkaan oikeutta ryhtyä sopimussuhteeseen muun elinkeinoharjoittajan kanssa rajoitetaan. (Kontkanen 2009, 32)

Pankkitoiminta edellyttää asiakkaiden luottamusta heidän taloudellisten ja yksityisten asioidensa salassa pitämiseen. Pankin toimihenkilö tai toimielinten jäsen ei saa kertoa ulkopuolisille tietoja asiakkaiden asioista. Asiakkaan kannalta pankkisalaisuus on siten osa yksityisyyden suojaa. Pankkisalaisuus suojaa paitsi yksityistä ihmistä, myös yrityksiä ja yhteisöjä. Pankkisalaisuusperiaatetta on noudatettu yhtä kauan kuin on harjoitettu pankkitoimintaakin. Aluksi periaatetta noudatettiin ilman kirjoitettuja lakeja tavanomaisena oikeutena moraalin ja hyvän tavan sääntöjen tukemana. Suomessa pankkisalaisuusperiaate kirjattiin ensimmäisen kerran kaikkien pankkien osalta lainsäädäntöön vuonna 1970. Pankkitoiminnan kehityksessä on pankkisalaisuuden merkitys rahoitusalan häiriöttömän toiminnan turvaajana kasvanut entisestään. Yksittäisen asiakkaan edun lisäksi pankkisalaisuuden noudattaminen on siten yleisen edun mukaista. Nämä edut saattavat kuitenkin joutua ristiriitaan. Tietyissä tapauksissa lainsäätäjät ovatkin katsonut, että pankkisalaisuuden on väistytävä suuremman yleisen edun hyväksi. Pankkisalaisuudesta on poikkeuksia. Siten esimerkiksi pankkeja valvovalla viranomaisella on oikeus saada asiakkaita koskevia tietoja pankista. Viranomaisten mahdollisuutta saada pankkisalaisuuden alaisia tietoja on viime vuosina väljennetty. Pankin omat liikesalaisuudet ja asiakkaiden tietoja koskeva pankkisalaisuus on erotettava toisistaan. Pankkisalaisuudesta on kysymys silloin, kun pankin asiakas voidaan yksilöidä tiedon perusteella. Pankkisalaisuuden piiriin ei kuulu muun muassa tiettyä asiakasryhmää koskevien tietojen paljastaminen, jos tietoja ei voida liittää tiettyyn pankin asiakkaaseen. Kaikilla yrityksillä on omat liikesalaisuutensa, joita toimihenkilöt eivät saa paljastaa ulkopuolisille ilman lupaa. Pankin omia liikesalaisuuksia ovat esimerkiksi pankin kehittämis- ja markkinointisuunnitelmat, pankin taloutta kuvaavat yksityiskohtaiset tunnusluvut, pankin omistaman kiinteistön myynti sekä pankin hallintoneuvostossa ja hallituksessa käsitellyt asiat, jos asiakasta ei voida yksilöidä.

Näiden asioiden julkistamisessa pankilla on harkintavalta toisin kuin asiakkaiden pankkisalaisuuden osalta. Pankin toimi- ja luottamushenkilöt eivät kuitenkaan saa paljastaa myöskään pankin omia liikesalaisuuksia. Pankin liikesalaisuuden piiriin kuuluvia tietoja saavat ilmaista vain ne henkilöt, joilla asemansa tai erikseen saamansa luvan perusteella on siihen oikeus. (Kontkanen 2009, 32-33)

Pankkivalvonnan ja koko rahoitusmarkkinoiden valvonnan tavoitteena on rahoitusmarkkinoiden vakauden turvaaminen erityisesti varmistamalla luottamuksen säilyttäminen rahoitusmarkkinoihin ja niillä toimivien instituutioiden toimintaa kohtaan. Pankkivalvonnan perinteet ovat Suomessa pitkät. Valvonta juontaa juurensa Tukholmassa 1660-luvulla toimineesta Palmstruchin pankista, jolla oli sivukonttori myös Suomessa. Pankkia valvoi kuninkaan nimittämä pankkiylitarkastaja. Keskitettyyn valvontaan siirryttiin ensimmäisen kerran vuoden 1895 säästöpankkilaissa. Valtionvarainministeriön alainen pankkitarkastusvirasto perustettiin vuonna 1922. Osuuspankkien ja säästöpankkien valvontaa hoitivat vuoteen 1970 yksinomaan niiden omat tarkastuselimet osuuspankkitarkastus ja säästöpankkitarkastus. Osuuspankit ja säästöpankit tulivat tuolloin pankkitarkastusviraston valvonnan piiriin ensisijaisen tarkastusvastuun pysyessä kuitenkin niiden omilla tarkastuselimillä. Pankkitarkastusviraston toimiala laajeni vuosina 1988-89 merkittävästi, kun ensin johdannaismarkkinat ja sitten arvopaperimarkkinat kokonaisuudessaan tulivat pankkitarkastusviraston valvontaan. Uusi askel pankkivalvonnan kehittämisessä otettiin vuonna 1993, jolloin pankkitarkastusviraston tilalle perustettiin Rahoitustarkastus. Valvontajärjestelmä uudistui vuoden 2009 alusta, jolloin uusi valvontaviranomainen, Finanssivalvonta, käynnisti toimintansa. Siihen yhdistettiin Rahoitustarkastus ja Vakuutusvalvontavirasto. (Kontkanen 2009, 38)

Valtionvarainministeriö osallistuu pankkivalvontaan lähinnä rahoitusmarkkinalainsäädännöstä ja finanssivalvontaa koskevasta lainsäädännöstä vastaavana viranomaisena. Valtionvarainministeriö antaa myös rahoitusmarkkinoiden toimintaan liittyviä ministeriön asetuksia. Valtionvarainministeriö on edustettuna myös valvontaviranomaisen johtoelimissä. Valtionvarainministeriö voi talletuspankin toiminnan väliaikaisesta keskeyttämisestä annetun lain mukaan keskeyttää pankin toiminnan sekä peruuttaa keskeytyksen laissa tarkemmin säädetyn edellytyksin. Lisäksi valtionvarainministeriö toimii keskeytyspäätöksen kohteena olevan pankin lupaviranomaisena. (Kontkanen 2009, 38)

Suomen pankin asema pankkivalvonnassa perustuu lähinnä sen asemaan keskuspankkina. Suomen pankin tehtävänä on toteuttaa Euroopan keskuspankin määrittelemään rahapolitiikkaa. Tämän lisäksi suomen pankin tehtävänä on muun muassa huolehtia osaltaan maksu- ja rahoitusjärjestelmän luotettavuudesta ja tehokkuudesta. Suomen pankki on talletuspankin toiminnan väliaikaisesta keskeyttämisestä annetun lain mukaan toimivaltainen viranomainen ilmoittamaan valtionvarainministeriölle pankin uhkaavasta maksukyvyttömyydestä sekä antamaan lausunnon keskeytyspäätöksen kohteena olevan pankin esittämästä toimenpidesuunnitelmasta ja keskeytyksen lakkaamisen edellytyksistä. Välittömiä pankkien valvontaan liittyviä tehtäviä Suomen Pankilla ei ole. (Kontkanen 2009, 39)

Valvontaviranomaisen toiminnan tarkoituksenmukaisuuden ja tehokkuuden valvonta on eduskunnan pankkivaltuuston tehtävä. Pankkivaltuusto muun muassa käsittelee vuosittain johtokunnan kertomuksen toiminnalle asetetuista tavoitteista ja niiden saavuttamisesta. Pankkivaltuutetut nimitävät johtokunnan jäsenet. Lisäksi pankkivaltuustolla on laissa säädettyjä hallinnollisia tehtäviä. (Kontkanen 2009, 39)

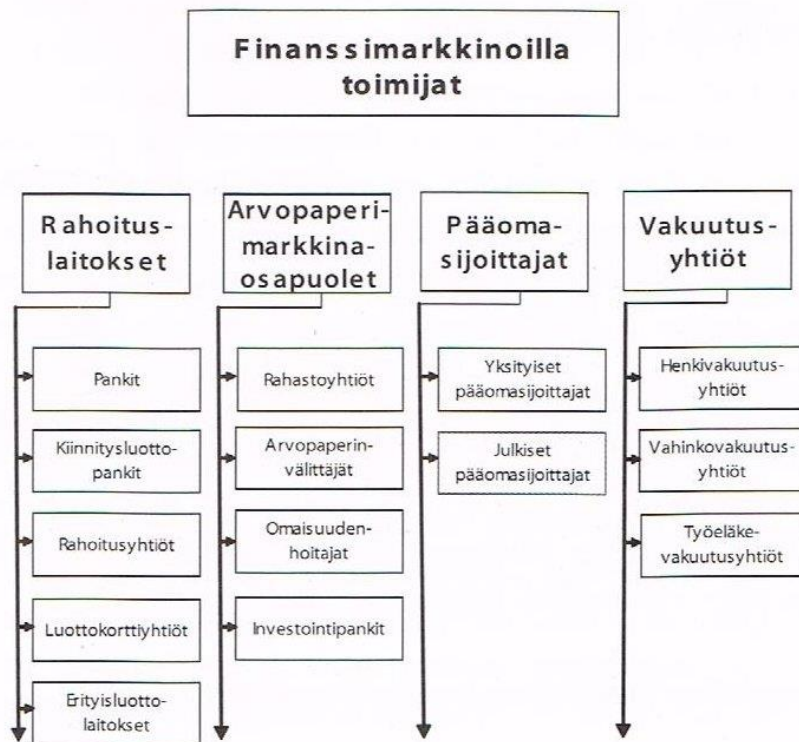
Rahoitusmarkkinoiden käytännön valvonnasta on vuoden 2009 alusta vastannut Finanssivalvonta, joka on valvontatoimissaan oikeudellisesti itsenäinen valvontaviranomainen. Se toimii kuitenkin Suomen Pankin yhteydessä. Finanssivalvonnan hallintoeliminä toimivat Suomen Pankin pankkivaltuusto, Finanssivalvonnan johtokunta ja johtaja. Johtokunnan tehtävänä on muun muassa asettaa tavoitteet Finanssivalvonnan toiminnalle ja päättää sen toimintalinjoista sekä ohjata ja valvoa tavoitteiden toteutumista ja toimintalinjojen noudattamista ja vahvistaa Finanssivalvonnan talousarvio. Pankkivaltuuston tehtävänä on valvoa Finanssivalvonnan toiminnan yleistä tarkoituksenmukaisuutta ja tehokkuutta, nimittää johtokunnan jäsenet sekä johtokunnan esityksestä Finanssivalvonnan johtaja. Johtajan toimikausi on viisi vuotta. Johtaja tekee muut johtokunnalle kuuluvat Finanssivalvontaa koskevat päätökset. Finanssivalvonta valvoo luottolaitoksia, pankkien vakuusrahastoja, talletussuojarahastoa ja sijoittajien korvausrahastoa. Valvonnan piirissä ovat myös muun muassa sijoituspalveluyritykset, rahastoyhtiöt, arvopaperipörssit ja optioyhteisöt, selvitysyhteisöt, Arvopaperikeskus ja arvo-osuusjärjestelmästä annetussa laissa tarkoitettut tilinhoitajayhteisöt. Finanssivalvonnan piiriin kuuluvat myös vakuutuslaitokset, kuten henki-, vahinko- ja työeläkeyhtiöt sekä eläkesäätiöt ja –kassat. Finanssivalvonnan toiminnasta johtuvat kulut katetaan pääasiassa valvottavilta perittävillä valvontamaksuilla, joiden suuruus määrätään maksukertomilla taseen loppusummasta ja liikevaihdosta sekä muun muassa rahastoyhtiöiden hallinnoimien sijoitusrahastojen varojen yhteismäärästä. Osa kuluista katetaan erillisillä toimenpidemaksuilla. Viisi prosenttia valvontakuluista katetaan Suomen Pankin ylijäämästä. (Kontkanen 2009, 39-40)

Valvontaviranomaisella on käytössään useita lakiin perustuvia valvonnan ja ohjauksen välineitä. Se antaa valvottavilleen määräyksiä ja ohjeita sekä tekee jatkuvasti erilaisia tarkastuksia. Lisäksi se voi aina tarvittaessa määrätä tehtäväksi erityistarkastuksen. Valvontaviranomaisella on laajat tietojensaantioikeudet valvottaviltaan. Se voi saada käyttöönsä kaikki valvonnan kannalta tarvitsemansa tiedot. Se kerää säännöllisesti tietoja valvonnan piirissä olevilta ja analysoi niiden toimintaa. Valvontaviranomainen valvoo, että valvottavat toimivat lakien, asetusten, viranomaisten antamien määräysten ja ohjeiden sekä yhtiöjärjestyksensä, sääntöjensä tai ohjesääntöjensä mukaisesti. Valvontaviranomaisella on oikeus saada tarkastettavakseen tehtävänsä suorittamisen kannalta kaikki tarpeelliseksi katsomansa valvottavaa ja sen asiakasta koskevat asiakirjat ja muut tallenteet. Valvontaviranomainen voi asettaa lakimiehen valvomaan valvottavan toimintaa, jos sen hoidossa on esiintynyt taitamattomuutta, varomattomuutta tai väärinkäytöksiä tai muu erityinen syy sitä vaatii. (Kontkanen 2009, 40)

Paikallispankkien eli osuuspankkien ja säästöpankkien valvonta poikkeaa jossain määrin muiden luottolaitosten valvonnasta. Osuuspankkien yhteenliittymään kuuluvia pankkeja valvoo valvontaviranomaisen lisäksi yhteenliittymän keskusyhteisö, jossa on oma tarkastustoimintonsa. Yhteenliittymään kuulumattomat osuuspankit, kuten myös säästöpankit ovat suoraan valvontaviranomaisen valvonnan alaisuudessa. Säästöpankkien valvontaa varten on lisäksi asetettu oma tarkastuselimensä, säästöpankkitarkastus. Finanssivalvonta valvoo osuuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisön ja säästöpankkitarkastuksen toimintaa. (Kontkanen 2009, 40)

2.4 Finanssimarkkinat

Rahoitusmarkkinat kytkeytyvät tiiviisti kansainvälisiin markkinoihin. Kilpailu on kiristynyt, ja kilpailukeinot ovat yhä selkeämmin samat kuin yritystoiminnassa yleensäkin eli hinta, laatu ja tuotevalikoima. Asiakkaiden vaatimukset ovat kasvaneet ja vaihtoehdot rahoituspalvelujen kysynnän tyydyttämiseksi lisääntyneet. Palvelujen tarjonta rahoitusmarkkinoilla on monipuolistunut. Aikaisemmasta kotimarkkinakeskeisistä pankkien hallitsemista markkinoista on siirrytty tilanteeseen, jossa markkinat ovat kansainväliset ja vaihtoehtoisia palvelujen tarjoajia on runsaasti. Finanssialalla tarkoitetaan yleensä yrityksiä, jotka tarjoavat asiakkailleen pankki-, vakuutus- tai sijoituspalveluja. Finanssialalla toimivat vakuutusyhtiöt hoitavat lisäksi lakisääteiseen sosiaaliturvaan kuuluvia vakuutuksia kuten työeläkevakuutusta ja lakisääteistä tapaturmavakuutusta. Finanssikonsernit tarjoavat laajasti saman konsernin sisältä erityyppisiä finanssipalveluja.

Lähde: Finanssialan Keskusliitto.

Kuva 5. Finanssimarkkinoilla toimijat (Kontkanen 2009, 17)

Talletuspankit

Talletuspankit jaetaan niiden yhteisömuodon perusteella liike-, osuus- ja säästöpankkeihin. Vaikka pankkien väliset erot ovat pienentyneet, talletuspankit voidaan jakaa myös liike- ja paikallispankkeihin. Liikepankkien toiminta ulottuu pääsääntöisesti koko maahan, kun taas paikallispankit toimivat rajoitetummalla alueella. Paikallispankit muodostavat kolme kilpailuryhmää: OP-Pohjola -ryhmä, säästöpankkiryhmä ja paikallisosuuspankkiryhmä. Paikallispankkien yhteyttä keskuspankkiin ylläpitävät liikepankkimuotoiset keskusrahallaitokset. Tunnusomaista suomalaisille pankkimarkkinoille on viime vuosina ollut ulkomaisessa omistuksessa olevien pankkien merkityksen kasvaminen. Pankkitoimintaa harjoitetaan täällä joko sivukonttorin välityksellä tai tytäryrityksen kautta. Esimerkiksi talletuksista ulkomaisessa omistuksessa olevissa pankeissa on yli puolet. Talletuspankeilla on yksinoikeus ottaa talletuksia yleisöltä. Talletukset ovat pankkien varainhankinnan perusta. Talletuspankkien kotimaisesta varainhankinnasta edelleen suurin osa on yleisön talletuksia. Talletusten lisäksi pankit hankkivat varoja joko rahamarkkinoilta pankkien välisiltä talletusmarkkinoilta ja sijoitustodistuksilla tai pääomamarkkinoilta joukkolainoilla. Muiden sijoitus- ja säästämisvaihtoehtojen kasvusta huolimatta myös talletukset ovat pitäneet pintansa. Häiriöt rahoitusmarkkinoilla ovat jopa suhteellisesti lisänneet talletusten merkitystä. Merkittävin tallettajaryhmä ovat kotitaloudet. Suomessa talletusten osuus kotitalouksien rahoitusvaroista on keskitasoa verrattuna muihin Euroopan maihin. Talletusten yhteismäärä ja asukasta kohden laskettu talletusten euromäärä ovat kuitenkin Suomessa alhaisempia kuin keskimäärin Euroopan maissa. (Kontkanen 2009, 17-18)

Talletuspankkien rooli rahoituksen välittäjänä on merkittävä. Talletuspankkien luotoista suurin osa on asuntolainoja. Asuntolainojen lisäksi kotitaloudet nostavat pankeista kulutusluottoja ja opintolainoja. Kulutusluottoja myöntävät pankkien lisäksi myös luottokortti- ja rahoitusyhtiöt. Markkinoilla on myös useita muita kulutusluottoja tarjoavia yrityksiä. Kulutusluottojen määrä on ollut jo pitkään kasvussa, sen sijaan opintolainojen määrä on laskenut. Pankkien merkitys yritysten rahoittajana on huomattava siitä huolimatta, että varsinkin suuret yritykset käyttävät kotimaisen pankkirahoituksen lisäksi kansainvälistä rahoitusta. Talletuspankkien luotoista noin kolmannes on yritysten luottoja. Pankit hoitavat myös yritysten joukkolainojen liikkeeselaskujärjestelyjä. Samoin pankit huolehtivat korkotukilainoista ja valtion varoista myönnettävistä lainoista. Korkotukilainat myönnetään luottolaitoksen varoista ja valtio maksaa lainoille korkotukea. Korkotukilainoista merkittävimmät ovat asumiseen liittyvät korkotukilainat. Alhaisen korkotason myötä on korkotuen merkitys valtion tukimuotona alentunut. (Kontkanen 2009, 18)

Pankkien tehtäviin kuuluvat myös sijoitus- ja varallisuudenhoitopalvelut. Näiden palvelujen merkitys on lisääntynyt erilaisten sijoitusvaihtoehtojen monipuolistumisen ja varallisuuden kasvun myötä. Pankit tarjoavat muun muassa vakuutus- ja säästämistuotteita ja rahastotuotteita joko suoraan pankin konserniin kuuluvan yhtiön kautta tai välittämällä muiden sijoitustoimintaa harjoittavien yhtiöiden tuotteita. Pankit hoitavat myös osakkeiden ja

joukkovelkakirjojen osto- ja myyntitoimeksiantoja. Sijoitusvaihtoehtoista ovat kasvattaneet osuuttaan erityisesti sijoitusrahastot. Yksityishenkilöiden osuus Suomessa rekisteröityjen sijoitusrahastojen markkina-arvosta on ollut yli neljännes. Rahasto-osuudet ovat siten valtaosin yhteisöjen omistuksessa. (Kontkanen 2009, 19)

3 TALOUDELLINEN RAKENNE

Pankkien tilinpäätöstiedoilla on tärkeä merkitys sekä pankeille että pankkien sidosryhmille. Tilinpäätöksen, toimintakertomuksen ja osavuositarkastuksen sisältämä informaatio on keskeisessä asemassa, kun tallettajat, sijoittajat ja muut ulkopuoliset sidosryhmät arvioivat pankin taloudellista asemaa. Jotta ulkopuolinen voi arvioida esimerkiksi pankin toimintaan liittyviä riskejä, tilinpäätösinformaation tulee olla ymmärrettävää, luotettavaa, merkityksellistä ja vertailukelpoista. (Kontkanen 2009, 76)

Tilinpäätös sisältää tuloslaskelman, taseen ja toimintakertomuksen. Luottolaitoksen tilinpäätös laaditaan luottolaitostoiminnasta annetun lain, valtionvarainministeriön antamien asetusten sekä kirjanpitolain mukaisesti. Myös valvontaviranomainen on antanut tarkempia tilinpäätöksen laatimista koskevia normeja. Tilinpäätöstä ja toimintakertomusta koskeva kansallinen lainsäädäntö perustuu International Accounting Standards Boardin (IASB) antamiin IFRS-standardeihin, direktiiveihin ja komission suositukseen. Valvontaviranomainen antaa yksityiskohtaiset määräykset luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten tilinpäätöksestä. Myös Baselin pankkivalvontakomitean suosituksilla on vaikutusta valvontaviranomaisen antamien tilinpäätösnormien sisältöön. (Kontkanen 2009, 76)

Tilinpäätöksen liitetiedoissa on annettava tarkempia tietoja muun muassa tilinpäätöksen laatimisesta, taseen vastaavista, taseen vastattavista, tuloslaskelmasta ja käypään arvoon arvostamisesta. Liitetiedoissa on uusien vakavaraisuussäännösten voimaantulon jälkeen annettava tarkempia tietoja pankin vakavaraisuuteen vaikuttavista tekijöistä. Toimintakertomuksessa annetaan tiedot pankin toiminnan kehittymisen kannalta tärkeistä seikoista. Toimintakertomuksessa ei saa olla tilinpäätökseen nähden ristiriitaisia tietoja. Sen tulisi tähdentää ja selventää tilinpäätöksessä esitettyjä tietoja. (Kontkanen 2009, 76)

Tase- ja tuloslaskelmat kuvaavat pankkikonsernin toiminnan laajuutta ja sen tuloksellisuutta. Vertailutietona pankkikonsernin tulee esittää vastaavat luvut myös edelliseltä tilikaudelta. Pörssinoteerattujen pankkien tulee julkistaa konsernitasoinen tilinpäätös vähintään neljä kertaa vuodessa ja vähintään kaksi kertaa niin, että myös konserniin kuuluvat tytäryhtiöt tekevät tilinpäätöksen. Suurimmat pankkikonsernit erittelevät toiminnan tuloksen myös liiketoiminta-alueittain. (Kontkanen 2009, 76)

Pörssinoteeratut pankit sekä OP-Pohjola -ryhmä noudattavat konsernitiilinpäätöksensä laatimisessa kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja (IFRS). Muut pankit tukeutuvat tilinpäätöskäytännössään kansalliseen lainsäädäntöön, jota tosin on monilta osin yhtenäistetty kansainvälisten tilinpäätösstandardien kanssa. Niin IFRS-standardien kuin nykyään myös luottolai-

toksia koskevan kansallisen lainsäädännön mukaan muun muassa kaupan-käyntitarkoituksessa pidettävät rahoitusinstrumentit arvostetaan käypään arvoon. (Kontkanen 2009, 77)

Analysoitaessa pankkien tuloksen kehittymistä, kannattavuutta ja tehokkuutta on tärkeää tarkastella koko konsernin toiminnan tulosta. Suomessa toimivat ulkomaiset luottolaitokset eivät julkaise maakohtaisesti tuloslukujaan. Tämän vuoksi kansallisia konsernitason tuloslukuja ei ole käytettävissä. Tilastokeskus julkaisee kotimaisten talletuspankkien tase- ja tuloslaskelmalukujen yhteismäärän. Pankkitoiminnan muista elinkeinoista poikkeavan luonteen vuoksi valtionvarainministeriön asetuksessa on vahvistettu luottolaitoksille omat tase- ja tuloslaskelmat. (Kontkanen 2009, 77)

3.1 Tuloslaskelma

Tuloslaskelman keskeisin tehtävä on selvittää tilikauden jakokelpoinen voitto. Lisäksi tuloslaskelma antaa sidosryhmille informaatiota yrityksen taloudellisesta suorituskyvystä kuluneen tilikauden aikana. Tuloslaskelmassa vähennetään liikevaihdosta kaikki liikevaihdon aikaansaamiseksi uhratut kulut. Lopuksi tuloslaskelman viimeiseltä riviltä ilmenee tilikauden voitto, joka voidaan joko jakaa osinkoina omistajille tai investoida edelleen yrityksen liiketoimintaan. Tuloslaskelmasta ja tuloksen laskemisesta ovat kiinnostuneita ennen kaikkea omistajat ja verottaja. Suomessa verottajan tulos ja kirjanpidon (omistajan) tulos ovat kiinteästi sidoksissa toisiinsa. Näin on erityisesti sen vuoksi, että kulukirjaukset ja tulojen jaksottaminen hyväksytään verotuksessa vain, jos vastaavat kirjaukset on tehty myös kirjanpidossa. (Niskanen & Niskanen 2004, 17-19)

Liiketoiminnan erilaisuuden vuoksi luottolaitoksen tuloslaskelma (liite 1) näyttää hyvinkin erilaiselta kuin normaali kululajipohjainen tuloslaskelma (liite 2). Joitakin kululajipohjaisessa tuloslaskelmassa olevia eriä, kuten ”liikevaihto”, ”varastojen muutos”, ”valmistus omaan käyttöön”, ”materiaalit ja palvelut” ja ”ostot tilikauden aikana”, ei löydy luottolaitoksen tuloslaskelmasta. Sen sijaan luottolaitoksen tuloslaskelmasta löytyy eriä, kuten perinteisen ”liikevaihto”-erän korvaava ”korkotuotot”. ”leasingtoiminnan nettotuotot”, ”suojauslaskennan nettotulos”, ”sijoituskiinteistöjen nettotuotot” ja ”arvonalentumiset luotoista ja muista saamisista”, jotka taas vastaavasti eivät sisälly perinteiseen kululajipohjaiseen tuloslaskelmaan.

Korkotuottoihin merkitään vastaaviin ”käteiset varat”, ”keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset”, ”saamiset luottolaitoksilta”, ”saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä”, ”saamistodistukset” ja ”johdannaisopimukset” merkityistä rahoitusvaroihin kuuluvista tase-eristä saatavat korkotuotot. *Leasingtoiminnan nettotuotot* –erään merkitään leasingopimuksista saadut vuokratuotot vähennettynä leasingkohteista tehdyillä suunnitelman mukaisilla poistoilla. Erään luetaan lisäksi leasingkohteista kirjatut arvonalentumistappiot ja leasingomaisuuden luovutusvoitot ja –tappiot, asiakkailta perityt palkkiot sekä muut leasingopimuksista välittömästi johtuvat tuotot ja kulut. Muut leasingtoiminnasta johtuvat tuotot ja kulut luetaan tuotto- tai kuluerän luonnetta vastaavaan tuloslaskelman

erään. *Korkokuluihin* merkitään vastattavien eriin ”velat luottolaitoksille”, ”velat yleisölle ja julkisyhteisöille”, ”yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat”, ”johdannaissopimukset ja muut kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat” ja ”velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla” merkityistä rahoitusveloista maksettavat kulut. (Finanssivalvonta 2013)

Tuotot oman pääoman ehtoista sijoituksista –erään luetaan osakkeista ja rahasto-osuuksista saadut osinkotuotot ja voitto-osuudet sekä muut vastaavat tuotot, jotka on maksettu yhteisön voitonjakokelpoisista varoista. Osinkotuotot kirjataan, kun oikeus osinkoon on syntynyt. Palkkiot, jotka ansaitaan, kun palvelu tai jokin erillinen toimenpide on suoritettu, merkitään *palkkiotuottoihin*. Luottolaitoksen palkkiotuottoja ovat esimerkiksi antolainaustilien ilmoituskirjepalkkiot (lainanhoitoilmoitukset), ottolainaustilien ilmoituskirjepalkkiot (tilinylityksistä), pankkikortti ym. korttien käsittelystä saadut palkkiot, palkkiot arvopaperien säilytyspalveluista, tallokeroiden vuokrauksesta perityt palkkiot ja palkkiot muista palvelutehtävistä. *Palkkiokulut* –erään kirjataan toiselle maksetut palkkiokulut niistä tuotoista, jotka on peritty asiakkailta palveluista tai toimenpiteistä ja jotka on kirjattu palkkiotuottoihin. (Finanssivalvonta 2013)

Arvopaperikaupan nettotuotot –erään kirjataan kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviksi luokiteltujen rahoitusinstrumenttien (saamistodistukset, osakkeet ja osuudet, ei-suojaaviksi määritellyt johdannaissopimukset, takaisinostotarkoituksiin liikkeeseen lasketut rahoitusvelat) luovutushinnan tai selvitysmäärän ja kirjanpitoarvon positiivinen tai negatiivinen erotus (realisoitunut myyntivoitto/myyntitappio). *Valuuttatoiminnan nettotuotot* –erään kirjataan nettotulos valuutanvaihdosta sekä varojen, velkojen ja valuutanvaihtosopimusten pääomien euroiksi muuntamisesta syntyneet positiiviset ja negatiiviset kurssierot. (Finanssivalvonta 2013)

Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot –erään kirjataan kaikki muut myytävissä oleviksi rahoitusvaroiksi luokitelluista tase-eristä tuloslaskelmaan kirjattavat erät paitsi näistä johtuvat korot ja osingot. Käyvän arvon suojauksessa suojauskohteeksi määritettyjen myytävissä olevien rahoitusvarojen käyvän arvon muutokset kirjataan tuloslaskelman erään ”suojauslaskennan nettotulos”. (Finanssivalvonta 2013)

Sijoituskiinteistöjen nettotuotot –erään merkitään sijoituskiinteistöistä johtuvat tuotot ja kulut, kuten vuokratuotot ja vuokratulot sekä myyntivoitot ja –tappiot. *Liiketoiminnan muut tuotot* –erään merkitään mm. fuusiovoitot, vakuutusyhtiöiltä saadun sellaiset korvaukset, jotka eivät kohdistu sijoituskiinteistöihin eivätkä myytävissä oleviin rahoitusvaroihin, vakuusrahastoavustukset sekä muut muihin kuin edellä oleviin eriin luettavat tuotot. (Finanssivalvonta 2013)

Palkat ja palkkiot –erään kirjataan tilikaudelta suoritettavat ennakonpidätyksen alaiset palkat ja palkkiot mukaan lukien lomapalkat ja –korvaukset sekä irtisanomisen takia suoritettavat korvaukset. *Eläkekuluihin* kirjataan tilikaudella maksetut eläkkeet sekä pakolliset ja vapaaehtoiset työeläke ja lisäeläkevakuutusmaksut samoin kuin näiden tarkistusmaksut sekä tilikaudelta olevan vakuutusmatemaattisin perustein lasketun kattamattoman elä-

kevastuun määrän muutos. *Muut henkilösivukulut* –erään kirjataan sosiaaliturvamaksut ja muut lakisääteiset vakuutusmaksut (tapaturmavakuutus-, ryhmähenkivakuutus, ja työttömyysvakuutusmaksut) samoin kuin maksut kaikista muista vapaaehtoisista henkilökuntaa tai luottamushenkilöitä koskevista vakuutuksista. *Muihin hallintokuluihin* kirjataan mm. henkilöstön ravinto-, terveydenhoito-, rekrytointi-, virkistys-, koulutus- ja matkakulut, toimisto- ja atk-kulut, tietoliikenne- ja yhteyskulut, markkinointi- ja edustuskulut, tutkimus- ja kehittämiskulut ja muut sellaiset hallintokulut, jotka eivät ole henkilöstökuluja. (Finanssivalvonta 2013)

Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä –erään kirjattavat poistot jaetaan kahteen erään: ajan kulumisen perusteella tehtäviin suunnitelmapoistoihin ja arvonalentumisiin. Jos omaisuuserän tulevaisuudessa kerryttämä tulo on pysyvästi vielä poistamatonta hankintamenoa pienempi, erotus kirjataan arvonalentumiseksi. *Liiketoiminnan muihin kuluihin* merkitään omassa käytössä olevasta kiinteistöomaisuudesta aiheutuneet vuokratulot ja muut kulut, kuten hoitovastikkeet, kiinteistöjen huolto-, vuosikorjauskulut ja vahinkovakuutukset samoin kuin tällaisen kiinteistöomaisuuden luovutuksista aiheutuneet myyntitappiot. Liiketoiminnan muita kuluja ovat myös kaikenlaiset laite- ja esinevuokrat. (Finanssivalvonta 2013)

Arvonalentumistappiot luotoista ja muista saamisista –erään merkitään taseen eriin ”saamiset luottolaitoksilta” ja ”saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä” sekä taseen ulkopuolisista sitoumuksista kirjatut arvonalentumistappiot. *Muiden rahoitusvarojen arvonalentumistappioihin* merkitään eräpäivään asti pidettävien rahoitusvarojen (saamistodistukset) sekä hankintamenoan arvostettujen tytäryritys- ja omistusyhteyksyritysten osakkeiden ja osuuksien arvonalentumistappiot. *Tilinpäätössiirtoina* merkitään verotettavaa tulosta laskettaessa huomioitava kumulatiivisen poistoeron lisäys/vähennys sekä verotuksessa vähennettäväksi hyväksytyn vapaaehtoisen varauksen lisäys/vähennys. Erään ”*tuloverot*” maksuperusteisesti kirjattujen, ennakonkannossa kerättyjen verojen määrää oikaistaan siten, että tuloverot tulevat jaksotettua tilikaudelle suoriteperustetta vastaavalla tavalla. *Muun kuin varsinaisen toiminnan tuotoiksi ja kuluiksi* katsotaan sellaiset tuotot ja kulut, jotka perustuvat luottolaitoksen varsinaisesta toiminnasta poikkeaviin ja kertaluonteisiin tapahtumiin. (Finanssivalvonta 2013)

3.2 Tase

Taseessa vastaavaa –puolella (debet) näkyy yrityksen omaisuus ja vastattavaa –puolelta (kredit) selviää, miten yritystoiminta on rahoitettu. Taseen vastaavaa –puoli koostuu pysyvistä ja vaihtuvista vastaavista. Pysyvillä vastaavilla tarkoitetaan sellaista omaisuutta, jota yritys käyttää liiketoiminnassaan tulojen kerryttämiseen pitkällä aikavälillä. Vaihtuvat vastaavat puolestaan ovat sellaista omaisuutta, joka kerryttää tuloja lyhyellä, alle vuoden pituisella aikavälillä. Taseen vastattavaa –puolelta taas käy ilmi se, miten yrityksen toimintaa on rahoitettu. Oman pääomanehtoinen rahoitus on omistajien yritykseen sijoittamaa tai muuta omistajien osuudeksi laskettavaa rahoitusta. Vieras pääoma puolestaan on muodossa tai toisessa hankittua velkarahoitusta. (Niskanen & Niskanen 2004, 17-18)

Taseissa, kuten tuloslaskelmissakin, luottolaitoksen se (liitteet 3 ja 4) eroaa normaalista taseesta (liitteet 5 ja 6). Luottolaitoksen taseesta löytyviä eriä, kuten ”käteiset varat”, ”keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset”, ”johdannaisopimukset”, ”osakeantisaamiset/sijoitusosuussaamiset/kantarahastoantisaamiset”, ”velat, joilla on huomponpi etuoikeus kuin muilla veloilla” ei normaalista taseesta löydy. Myös esimerkiksi luottolaitoksen taseen ”aineelliset hyödykkeet” –erän sisältö eroaa paljonkin perinteisen taseen vastaavanlaisesta erästä.

Vastaavaa

Käteiset varat –erään luetaan lailliset maksuvälineet, mukaan lukien ei-euromääräiset setelit ja kolikot. Erään luetaan sellaiset Suomen Pankilta olevat vaadittaessa maksettavat saamiset, jotka ovat helposti milloin tahansa valvottavan käytettävissä. *Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset* –erään luetaan keskuspankkien rahapoliittisten operaatioiden vakuuksiksi hyväksyttävät saamistodistukset. Saamistodistuksia ovat kaikki jälkimarkkinakelpoiset velkainstrumentit, kuten valtion velkasitoumukset, kuntatodistukset, valtion ja muut julkisyhteisöjen liikkeeseen laskemat joukkovelkakirjalainat, pankkien sijoitustodistukset, yritystodistukset, pankkien ja yritysten liikkeeseen laskemat joukkovelka- ja vaihtovelkakirjalainat. *Saamiset luottolaitoksilta* –erään luetaan muut kuin vaadittaessa maksettavat saamiset keskuspankeilta, mukaan lukien vähimmäisvarantotalletukset, sekä luottolaitoksen toiminnasta annetussa laissa tarkoitetuille luottolaitoksille ja niitä vastaaville ulkomaisille luottolaitoksille annetut luotot, niihin tehdyt talletukset riippumatta siitä, minkä nimisinä ne itse asiassa on tehty, sekä takausten ja muiden taseen ulkopuolisten sitoumusten perusteella velkojille maksetut määrät. Keskuspankki- ja luottolaitossaamiset käsittävät myös näissä olevat selvityssaamiset. *Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä* –erään luetaan muille kuin luottolaitoksille ja keskuspankeille annetut luotot, muut sellaiset saamiset sekä takausten ja muiden taseen ulkopuolisten sitoumusten perusteella velkojille maksetut määrät. (Finanssivalvonta 2013)

Leasingkohteet –erään luetaan leasingsopimuksin vuokralle annetun omaisuuden poistamaton hankintameno sekä leasingkohteiden ennakkomaksut. *Saamistodistuksia* ovat kaikki jälkimarkkinakelpoiset velkainstrumentit, kuten valtion velkasitoumukset, kuntatodistukset, valtion ja muiden julkisyhteisöjen liikkeeseen laskemat joukkovelkakirjalainat, pankkien sijoitustodistukset, yritystodistukset, pankkien ja yritysten liikkeeseen laskemat joukkovelka- ja vaihtovelkakirjalainat. (Finanssivalvonta 2013)

Osakkeet ja osuudet –erään merkitään osakkeet, kantarahasto- ja sijoitusosuudet ja muut sellaiset osuudet, jotka tuottavat oikeuden yhteisön omaan pääomaan. Osakkeisiin ja osuuksiin rinnastetaan niiden merkintään tai tuottoon oikeuttavat todistukset sekä rahasto-osuudet. *Osakkeet ja osuudet omistusyhteyssyrytyksissä* –erään merkitään osakkeet ja osuudet kirjanpitolain 1 luvun 7 §:ssä tarkoitetuissa omistusyhteyssyrytyksissä, mutta ei aineellisten hyödykkeiden tase-erässä esitettäviä kiinteistöyhteisöjen osakkeita ja osuuksia. *Osakkeet ja osuudet samaan konserniin kuuluvissa yrityksissä* –erään merkitään osakkeet ja osuudet kirjanpitolain 1 luvun 6

§:ssä tarkoitetuissa tytäryrityksissä, mutta ei aineellisten hyödykkeiden tase-erässä esitettäviä kiinteistöyhteisöjen osakkeita ja osuuksia. (Finanssivalvonta 2013)

Johdannaissopimukset –erään merkitään taseen vastaavaa -puolella esitettävät johdannaisten positiiviset käyvät arvot (mukaan lukien optioiden preemiomaksut). *Aineettomat hyödykkeet* –erään merkitään aineettomaan omaisuuteen kuuluvat vastikkeelliset oikeudet ja varat (toimiluvat, patentit, lisenssit, tavaramerkit, muut vastaavat oikeudet). *Aineelliset hyödykkeet* –erään merkitään kiinteistöomaisuus jaoteltuna kohtiin ”sijoituskiinteistöt sekä sijoituskiinteistöosakkeet ja –osuudet” ja ”muut kiinteistöt ja kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet” sekä ”muut aineelliset hyödykkeet”. (Finanssivalvonta 2013)

Osakeantisaamiset/sijoitusosuusantisaamiset/kantarahastoantisaamiset –erään merkitään merkityistä osakkeista, sijoitusosuuksista tai kantarahasto-osuuksista valvottavalle maksamatta oleva määrä siihen saakka, kun se on maksettu tai merkintä on mitätöity. *Muut varat* –erään merkitään maksujen välityksestä syntyneet, vaadittaessa maksettavat saamiset, erilaisilla selvittelytileillä olevat saamiset, johdannaissopimukseen liittyvät marginaalilisaamiset sekä kaikki muut saamiset, joiden esittämiseen ei ole muuta sopivaa tase-erää, kuten erilaiset myynti- ja vuokrasaamiset sekä vakuutuskorvaussaamiset. *Siirtosaamiset ja maksetut ennakot* –erään merkitään saamatta olevat korot ja muut tuotot oikaistuina tai täydennettyinä suoriteperusteisiksi sekä maksetut korko- ja muut menoennakot. *Laskennalliset verosaamiset* –erään merkitään jaksotuseroista johtuvat laskennalliset verosaamiset samoin kuin muista väliaikaisista eroista johtuvat verosaamiset kirjanpitolautakunnan laskennallisia verovelkoja ja –saamisia koskevan yleisohjeen mukaisesti. (Finanssivalvonta 2013)

Vastattavaa

Velat luottolaitoksille –erään luetaan velat kohdassa ”saamiset luottolaitoksilta” tarkoitetuille luottolaitoksille ja keskuspankeille. *Velat yleisölle ja julkisyhteisöille* –erään luetaan velat muille kuin luottolaitoksille ja keskuspankeille. *Yleiseen liikkeeseen lasketulla velkakirjalla* tarkoitetaan luottolaitoksen yleiseen liikkeeseen laskemaa joukkovelkakirjaa, sijoitustodistusta ja muuta sellaista jälkimarkkinakelpoista haltija- tai määränvälisvelkasitoumusta. Luottolaitoksen ennen eräpäivää takaisin lunastamat velkakirjat merkitään erän vähennykseksi. (Finanssivalvonta 2013)

Johdannaissopimukset ja muut kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat –erään merkitään johdannaissopimuksista saadut preemiomaksut sekä taseen vastattavaa -puolella esitettävät johdannaisten negatiiviset käyvät arvot. Johdannaissopimukseen liittyvät korkosaamiset ja –velat merkitään kuitenkin siirtosaamisiin ja –velkoihin. *Muut velat* –erään luetaan maksujen välityksestä syntyvät, vaadittaessa maksettavat velat. *Siirtovelat ja saadut ennakot* –erään merkitään maksamatta olevat korot ja muut kulut oikaistuna tai täydennettynä suoriteperusteisiksi sekä saadut korko- ja muut tuloennakot. (Finanssivalvonta 2013)

Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla –erään luetaan luottolaitoksen liikkeeseen laskemat velkasitoumukset ja muut velat, joilla niitä koskevien sopimusehtojen mukaan on huonompi etuoikeus kuin luottolaitoksen muilla sitoumuksilla. Erään merkitään myös ikuiset lainat ja muu sellainen sekamuotoinen pääoma, jolla on huonompi etuoikeus kuin luottolaitoksen muilla veloilla. *Laskennalliset verovelat* –erään merkitään jaksotuseroista johtuvat laskennalliset verovelat samoin kuin muista väliaikaisista eroista johtuvat verovelat kirjanpitolautakunnan laskennallisia verovelkoja ja –saamisia koskevan yleisohjeen mukaisesti. *Poistoero* –erään kirjataan tehtyjen ja suunnitelman mukaisten poistojen erotus ja *vapaaehtoiset varaukset* –erään verolainsäädännön sallimat tilinpäätössiirrot. (Finanssivalvonta 2013)

Osakepääoma/osuus pääoma/peruspääoma –erään kirjataan maksettu osake-, osuus- tai peruspääoma. *Sijoitusosuuspääoma/kantarahasto/lisäpääoma* –erään kirjataan osuuskuntalain 12 luvun 1 §:ssä tarkoitettu sijoitusosuuspääoma tai säästöpankkilain 13 §:ssä tarkoitettu kantarahasto taikka hypoteekkiyhdistyksistä annetussa laissa tarkoitettu lisäpääoma. *Ylikurssirahasto* on OYL:n (624/2006) 8 luvun 1 §:ssä tarkoitettua sidottua pääomaa. *Arvonkorotusrahasto* –erään merkitään aineellisiin hyödykkeisiin kuuluvien maa- tai vesialueiden tai kiinteistöyhtiöiden osakkeiden arvoon sisältyvää, kirjanpitolain 5 luvun 17 §:n mukaista arvonkorotusta vastaava määrä. *Vararahasto* on OYL:n (624/2006) 8 luvun 1 §:ssä tarkoitettua sidottua pääomaa. Vararahaston muutokset kirjataan osakeyhtiölain voimaantulon jälkeen annetun lain (625/2006) 13 §:n mukaisesti. *Käyvän arvon rahasto* –erään kirjataan luottolaitostoiminnasta annetun lain 152 §:n mukaisesti merkityt erät eriteltynä erikseen rahavirran suojauksesta syntyneisiin, muuntoeroista syntyneisiin ja käypään arvoon arvostamisesta syntyneisiin eriin. *Yhtiöjärjestyksen/sääntöjen mukaiset rahastot* –erään kirjataan yhtiöjärjestyksen tai sääntöjen mukaiset rahastot. (Finanssivalvonta 2013)

OYL:n 8 luvun 2 §:n mukaan *sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon* merkitään se osa osakkeiden merkintähinnasta, jota perustamissopimuksen tai osakeantipäätöksen mukaan ei merkitä osakepääomaan ja jota ei kirjanpitolain mukaan merkitä vieraaseen pääomaan, sekä sellainen muu oman pääoman sijoitus, jota ei merkitä muuhun rahastoon. Mikäli valvottavalla on yhtiöjärjestykseen tai sääntöihin taikka yhtiökokouksen tai vastaavan yleistä päätösvaltaa valvottavassa käyttävän kokouksen päätökseen perustuvia, aikaisempien tilikausien tuloksesta muodostettuja vapaita rahastoja, ne esitetään *muut rahastot* –erässä. (Finanssivalvonta 2013)

Edellisten tilikausien voitto (tappio) –erään kirjataan tulos edellisiltä tilikausilta siltä osin, kuin sitä ei ole siirretty muihin oman pääoman eriin tai jaettu voitonjakona. *Tilikauden voitto (tappio)* –erään kirjataan tuloslaskelman osoittama tilikauden tulos. Taseen ulkopuolisiin sitoumuksiin, *takaukset ja pantit* –erään kirjataan toisen velan vakuudeksi annetut takaukset, pantit ja kiinnitykset. *Arvopapereiden takaisinostositoumukset* –erään merkitään arvopapereiden myyntisopimukset, joihin liittyy ostajalle asetettu optio myydä arvopaperit halutessaan takaisin luottolaitokselle. *Muut* –erään merkitään talletuksentekosopimukset, osittain maksettujen arvopa-

pereiden maksamaton määrä, merkintäsitoumukset ja sitovat lisäluottojärjestelyt, sitovat luottolupaukset ja käyttämättömät luottolimitit sekä muut sellaiset taseen ulkopuoliset sitoumukset niiden juoksuajasta riippumatta. (Finanssivalvonta 2013)

3.3 Tunnusluvut

Tunnusluvut kuvaavat luotto- ja rahoituslaitosten toimintaa määrämuotoisten laskentakaavojen avulla. Tunnuslukujen avulla pankkien toiminnan kehitystä on helpompi seurata kuin tarkastelemalla euromääräisiä tase- tai tuloslaskelmalukuja. Tunnusluvut mahdollistavat myös pankkien vertailun sekä kotimaisten että ulkomaisten pankkien kanssa. (Kontkanen 2009, 80)

ROE (return on equity eli oman pääoman tuotto)

ROE = liikevoitto tai tappio – tuloverot / oma pääoma ja vähemmistö-oikeus + tilinpäätössiirtojen kertymä laskennallisella verovelalla vähennettynä (vuoden alun ja lopun keskiarvo)

ROE saadaan suhteuttamalla tilikauden tulos omaan pääomaan. Tunnusluku kertoo siitä, paljonko pankki pystyy hankkimaan omille pääomille tuottoa. Tunnusluku on yleisesti käytetty vertailuissa (etenkin pörssinoteeraatuilla pankeilla). Yleisesti kannattavina pankeina pidetään niitä pankkeja, joilla ROE ylittää 10 %. Yli 15 %:n ROE on erittäin hyvä. (Kontkanen 2009, 81)

ROA (return on assets eli koko pääoman tuotto)

ROA = liikevoitto tai tappio – tuloverot / taseen loppusumma keskimäärin (vuoden alun ja lopun keskiarvo)

ROA saadaan suhteuttamalla tilikauden tulos taseeseen. Tunnusluku kertoo pankin kannattavuudesta. Eli kuinka paljon tuottoa pankki on pystynyt hankkimaan käytössään olevilla tasevaroilla. Yleisesti kannattavana pankkina pidetään sellaista pankkia, jonka ROA –tunnusluku on suurempi kuin 1. (Kontkanen 2009, 81)

C/I (cost/income ratio eli kulu/tuotto-suhde)

C/I = hallintokulut + poistot arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä + liiketoiminnan muut kulut / korkokate + tuotot oman pääoman ehtoista sijoituksista + nettopalkkiotuotot + arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot + myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot + sijoituskiinteistöjen nettotuotot + liiketoiminnan muut tuotot + osuus osakkuusyritysten tuloksista (netto)

C/I saadaan jakamalla tilikauden aikana kertyneet kulut tuotoilla. Tunnusluku kertoo pankin tehokkuudesta ja kuinka paljon rahaa on käytetty tulojen saamiseksi. Kulu/tuotto –tunnusluku on herkkä satunnaisille erille, kuten myyntivoitot tai poikkeuksellisen suuret volyymikasvut tietyillä sekto-

reilla tai toimialoilla. Erittäin tehokkaina pankkeina pidetään niitä pankkeja, joiden kulutuottosuhdeluku on alle 50. (Kontkanen 2009,81)

Vakavaraisuus

Vakavaraisuussuhdeluku = omat varat yhteensä / riskipainotetut saamiset + sijoitukset + taseen ulkopuoliset erät

Pankkien varavaraisuuden sääntely perustuu vuonna 1988 hyväksytyyn ja vuonna 2004 uudistettuun Kansainvälisen Järjestelypankin (BIS) yhteydessä toimivan ns. Baselin komitean suositukseen ja siihen pohjautuvaan EU-direktiiviin. Pankilla on oltava omia varoja vähintään kahdeksan prosenttia pankin riskipainotettujen saamisten, sijoitusten ja taseen ulkopuolisten erien määrästä. Uudistetut vaatimukset oli otettava pankeissa käyttöön viimeistään vuoden 2008 alusta. Suomen pankkisektorin keskimääräinen vakavaraisuus on 2000-luvulla vaihdellut 15 ja 20 prosentin välillä. (Kontkanen 2009, 82)

Liikevoitto/keskitase

Eli tasevuosikeskiarvo = tilikauden liikevoitto suhteessa tilikauden ja edellisen tilikauden taseen loppusummien keskiarvoon. (Finanssivalvonta 2009)

Liikevoitto % keskitaseesta viestittää operatiivisen toiminnan kannattavuudesta ja sen muutoksesta. (Osuustoiminnan vuosikirja 2008)

4 TUTKIMUS

Tutkimuksessa käytetään edellä mainituista tunnusluvuista kulu/tuottosuhdelukua, vakavaraisuussuhdelukua sekä tasevuosikeskiarvoa nähdäksemme pankkien toiminnan kehityksen suuntaa viime vuosina. Ja juuri näitä kyseistä kolmea lukua käytetään vertailussa siksi, että ne ovat yleisimmin käytetyt tunnusluvut pienempien pankkien verratessa toimintaansa ja sen tehokkuutta sekä kannattavuutta saman kokoluokan kilpailijoihinsa. Tunnusluvut ovat Finanssivalvonnan valmiiksi laskemia lukuja, pohjautuen valvottavien itsensä Finanssivalvonnalle toimittamiin tilinpäätöstietoihin. Tutkimusta viedään loogisesti ”ylhäältä alaspäin” tarkoittaen työssä aiemmin mainittua rajausta, joka alkaa siis talletuspankkien jakamisella liikepankkeihin ja paikallispankkeihin. Paikallispankit taas jaetaan kolmeen eri ryhmään, joita ovat: OP-Pohjola-ryhmä, säästöpankkiryhmä sekä paikallisosuuspankkiryhmä. Ensimmäinen vertailu tehdään näiden ryhmien kesken lisäten vertailuun Nordea Pankki Suomi Oyj, jotta saadaan annettua kuvaa siitä kuinka toiminnaltaan koko maahan ulottuvan liikepankin tulos eroaa rajoitetuimmilla alueilla toimivien paikallispankkien tuloksesta. Toinen vertailu suoritetaan yksittäisten paikallispankkien välillä ja nimenomaan Someron Säästöpankin itselleen määrittelemän talousalueen paikallispankkien kesken. Näiden tuloksen muodostamiseen keskitytään myös yksityiskohtaisemmin kuin koko ryhmien.

4.1 Pankkiryhvät

OP-Pohjola-ryhmä on Suomen suurin finanssiryhmä. Se tarjoaa asiakkailleen parhaat keskittämisedut sekä maan kattavimman ja monipuolisimman pankki-, sijoitus- ja vakuutuspalvelujen kokonaisuuden. Ryhmän liiketoiminta on jaettu kolmeen alueeseen, jotka ovat pankkitoiminta, vahinkovakuutus ja varallisuuden hoito. (Vuosikatsaus 2012, 8.)

Ryhmän muodostavat noin 200 itsenäistä osuuspankkia sekä niiden omistama keskusyhteisö OP-Pohjola osk tytär- ja lähiyhteisöineen. Ryhmän toiminta perustuu osuustoiminnallisuuteen; yhdessä tekemiseen ja menestyksen jakamiseen kaikkien kesken. OP-Pohjolan perustehtävä on edistää omistajajäsenten, asiakkaiden ja toimintaympäristön kestävästä taloudellisesta menestystä, turvallisuutta ja hyvinvointia. Pitkäjänteinen asiakkaan ajattelu näkyy myös jatkuvana uudistumisena. Palveluja ja tuotteita kehitetään asiakkaiden tarpeiden mukaisesti. (Vuosikatsaus 2012, 8.)

Kuva 6. OP-Pohjola-ryhmän rakenne (www.op.fi)

Säästöpankkiryhmä on Suomen vanhin pankkiryhmä. Ensimmäinen Säästöpankki perustettiin Turkuun vuonna 1822 ja Säästöpankkien keskusjärjestö Säästöpankkiliitto perustettiin vuonna 1906. Säästöpankit perustettiin alunperin vähävaraisia ja palvelusväkeä varten. Tarkoitus oli opettaa kansaa säästäväisyyteen. Toiminnan taustalla on edelleen säästöpankkiaate, eli halu edistää yksilön ja yhteisön hyvinvointia. Säästäväisyyden edistäminen on kirjattu säästöpankkilakiin Säästöpankkien erityistarkoitukseksi. (Diaesitys, 4.)

Säästöpankki on neljänneksi suurin pankkiryhmä. Pääpaino on henkilöasiakkaisissa, pk-yrityksissä ja maa- ja metsätalousasiakkaisissa. Säästöpankkiryhmään kuuluu 33 Säästöpankkia ja Säästöpankkiliitto. Henkilöstö n. 1300, pankit 1326 ja ryhmä 1365. (Diaesitys, 5.)

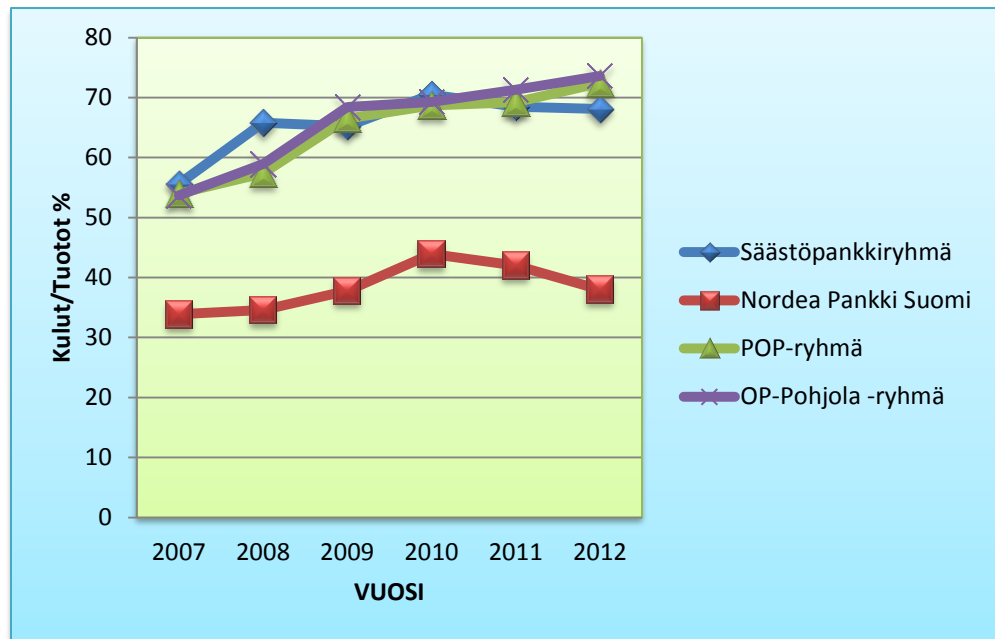
Kuva 7. Säästöpankkiryhmän rakenne (Diaesitys, 7.)

POP Pankki -ryhmä perustettiin vuonna 1997 jatkamaan aidosti itsenäistä ja paikallista osuuspankkitoimintaa jäsentensä ja asiakkaitensa hyväksi. Ryhmä koostuu 35 eri puolella Suomea toimivasta, päätöksenteossaan itsenäisestä ja riippumattomasta POP Pankista. POP Pankit ovat kasvaneet voimakkaasti viime vuosien aikana. Uusia konttoreita on perustettu kaikille kasvukeskuspaikkakunnille. POP Pankkien palvelut kattavat kaikki henkilöasiakkaiden, pk-yritysten sekä maatalousyrittäjien ja metsänomistajien maksuliike-, kortti-, säästämis- ja sijoitus- sekä rahoituspalvelut. (www.poppankki.fi)

POP Pankki -ryhmä on taloudeltaan vahva ja Suomen vakavaraisin pankkiryhmä. Asiakkaat valitsivat POP Pankin EPSI Ratingin Asiakastyytyväisyystutkimuksessa 2011-2012 parhaaksi pankiksi Suomessa. POP Pankki on saanut kiitosta palvelustaan myös Taloustutkimuksen tekemässä Kansallinen asiakaspalvelututkimuksessa, jossa se on palkittu jo yksitoista kertaa peräkkäin parhaasta palvelusta. POP Pankilla on hallussaan myös tutkimuksen tuorein ykkössija. Lisäksi POP Pankki rankattiin pankeista ykköseksi tänäkin vuonna Asiakkuusmarkkinointiliiton ja konsulttitoimisto Avauksen toteuttamassa Asiakkuusindeksi-tutkimuksessa 2011-2012, jossa muun muassa kysyttiin asiakkaitten halukkuutta suositella pankkia. (www.poppankki.fi)

Nordea Pankki Suomi Oyj on osa Nordea-konsernia. Nordean visiona on olla vahva eurooppalainen pankki, joka luo merkittävää arvoa asiakkailleen ja omistajilleen ja joka on tunnettu osaavasta henkilöstöstään. ”Teemme sen mahdolliseksi” - autamme asiakkaitamme pääsemään tavoitteisiinsa tarjoamalla heille laajan valikoiman pankkitoimintaan, varallisuudenhoitoon ja vakuutuksiin liittyviä palveluja. Nordealla on noin 11 miljoonaa asiakasta ja konttoreita noin 1 000 toimipaikassa. Markkina-arvolla mitattuna Nordea on kymmenen suurimman kattavia finanssipalveluja tarjoavan pankin joukossa Euroopassa. Nordea noteerataan NASDAQ OMX:n pörseissä Helsingissä, Kööpenhaminassa ja Tukholmassa. (Vuositiedote 2012, 2.)

Kulutuohto-suhde –vertailu

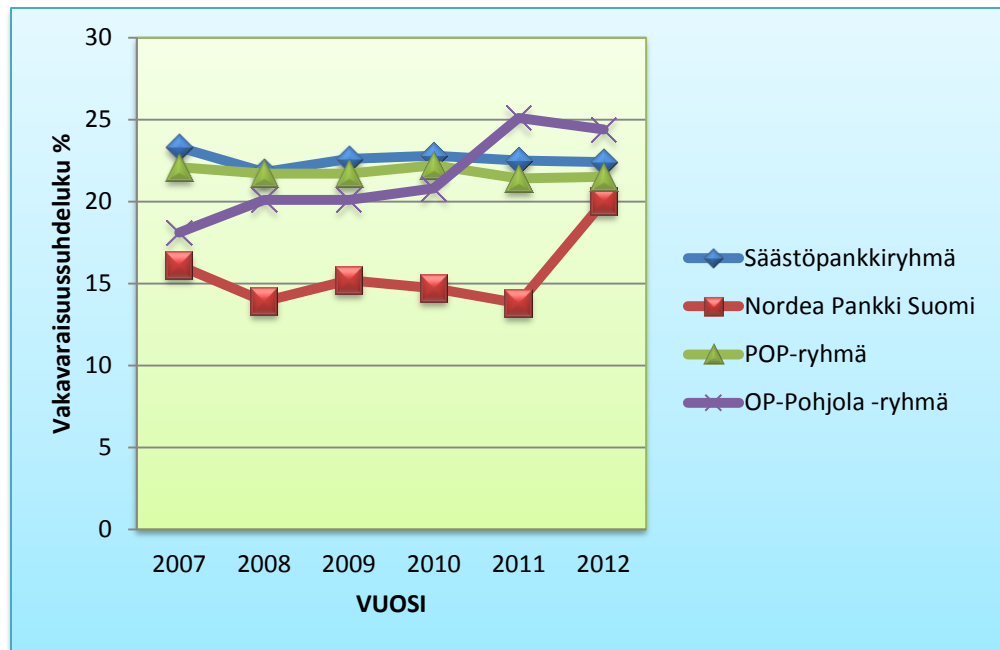

Kuvio 1. Kulut/tuotot %

Paikallispankkiryhmien tulojen hankkiminen on taloudellisen taantuman vuosina käynyt koko ajan kalliimmaksi, kuten kulutuotto-suhdeprosentin tasainen nousu osoittaa. Tämä nousu selittyy monen eri tekijän yhteisvaikutuksella, suurimpana yksittäisenä tekijänä korkotasojen, ja tämän myötä korkokatteen, lasku. Vaikkakin korot ovat alhaalla, talouden tilan heikentymisen myötä lisääntynyt työttömyys on myös heikentänyt lainankysyntää. Lisäksi kiristynyt sääntely aiheuttaa pankeille lisäkustannuksia, jotka rasittavat kannattavuutta. Myös pienenevä korkomarginaali (=laina- ja talletuskannan korkojen erotus) haastaa pienempiä pankkeja, joiden liiketoiminta perustuu pääosin peruspankkitoimintaan. Kulujen karsimisen puolelta voidaan taas esimerkiksi mainita henkilöstö. Esimerkkinä vuodesta 2011 vuoteen 2012 paikallispankkiryhmät ovat hieman jopa lisänneet henkilöstömääräänsä, kun taas verrokkina oleva Nordea Pankki Suomi on vähentänyt lähes 600 henkilöä. Nordean kulutuotto-suhdeprosentin ollessa reilusti alle 50, määritellään se siis erittäin tehokkaaksi. Paikallispankkiryhmien luvun ollessa 70 %:n molemmin puolin, ei sekään vielä ole mahdolloman korkea. Ottaen huomioon lähtötason, josta luvun tasainen nousu on alkanut taantuman alkaessa, on paikallispankkiryhmien todennäköisesti mahdollista palata niihin lukuihin murroskauden jälkeen talouden taas elpyessä.

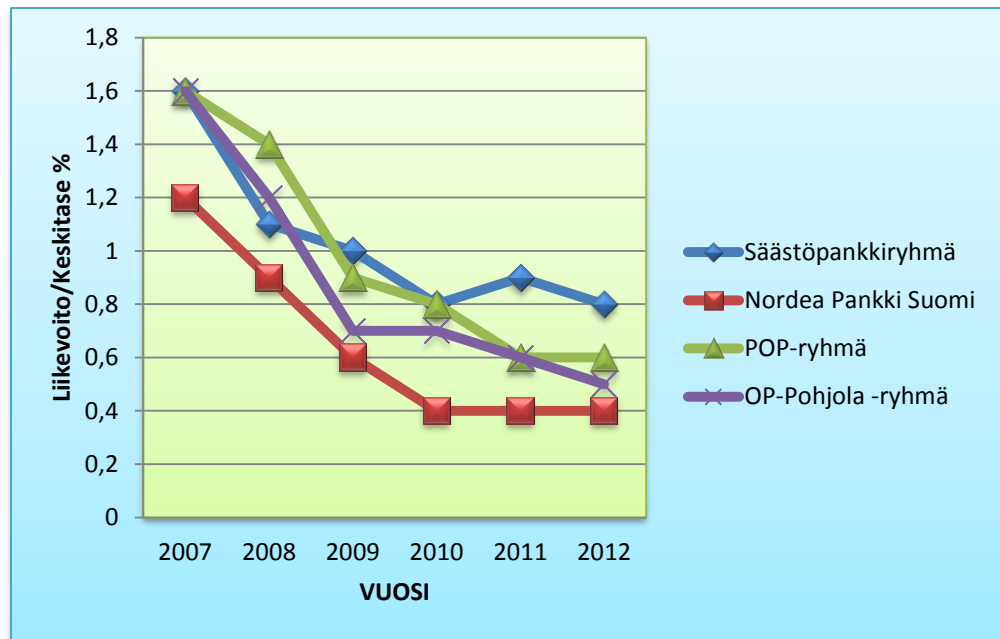
Vakavaraisuussuhde –vertailu

Kuvio 2. Vakavaraisuussuhdeluku %

Kuten tunnusluku –osiossa mainittiin, Suomen pankkisektorin keskimääräinen vakavaraisuus on 2000-luvulla vaihdellut 15 ja 20 prosentin välillä. Paikallispankkiryhmien vakavaraisuus on viime vuodet pysynyt vielä astetta tätä keskimääräistä parempana. Näistä OP-Pohjola-ryhmän jopa onnistuessa kasvattamaan vakavaraisuuttaan huomattavasti, Säästöpankkiryhmän ja POP-ryhmän pitäessä vakavaraisuutensa koko vertailuajanjakson tasaisen hyvänä. Vertailukohtana oleva Nordea on myös onnistunut pitämään vakavaraisuutensa tasaisena, vaikkakin astetta matalampana kuin paikallispankkiryhmät, ja jopa viimeisenä vertailuvuotena nostamaan sitä reilusti. Yleisesti ottaen koko Suomen pankkisektorin vakavaraisuus on pysynyt vaadittuja minimitasoja selvästi vahvempana ja vuoden 2012 aikana pankkien vakavaraisuus vahvistui entisestään pankkien sopeuttaessa toimintaansa uuteen markkina- ja sääntely-ympäristöön. (Vakavaraisuussääntöjä ollaan tiukentamassa entisestään Basel III –sääntelyllä, joka tulee asteittain voimaan vuosina 2014 – 2019.)

Tasevuosikeskiarvo -vertailu

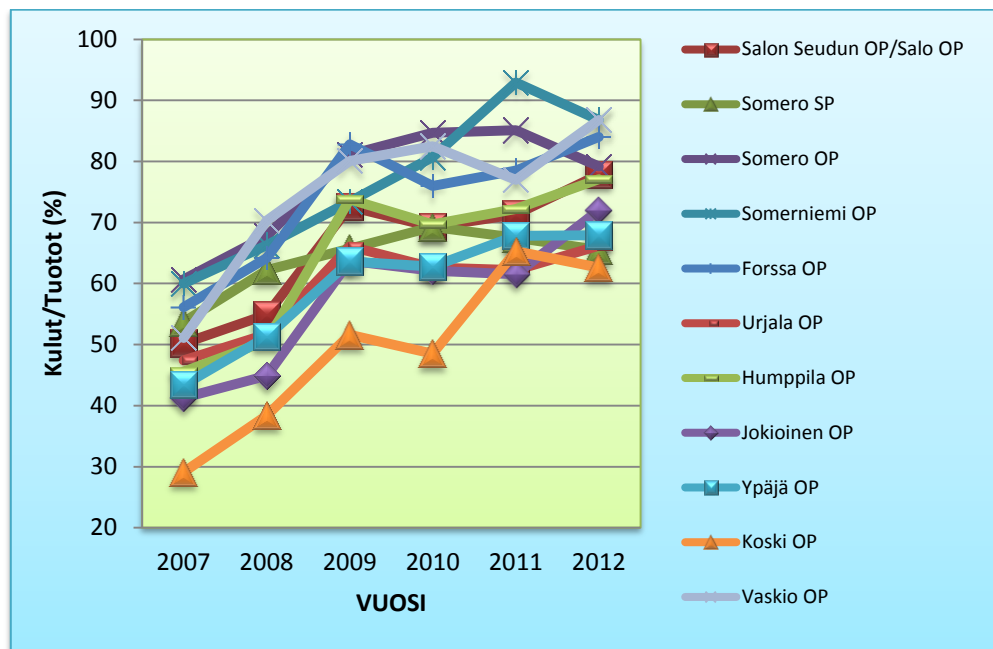
Kuvio 3. Liikevoitto/keskitase %

Myös tasevuosikeskiarvo –vertailu tukee kuvaa siitä, että pankkien rakennemuutoksessa tapahtunutta tuloksen heikkenemistä on selkeästi nähtävissä. Tunnusluku viestittää operatiivisen toiminnan kannattavuutta ja sen muutosta. Vertailuajanjakson ensimmäisen 4 vuoden ajan se on ymmärrettävästi laskenut liikevoittojen laskun myötä taloudellisen taantuman alkaessa. Viimeisen 3 vuoden ajalta katsottaessa tämä luku on kunkin pankkiryhmän osalta pysynyt jo kuitenkin melko tasaisena. Vaikkakin tunnusluku on laskenut kullakin pankkiryhmällä vertailuajanjakson ensimmäisestä vuodesta selvästi, on se kaikilla ryhmillä edelleen silti positiivinen, joten liikevoitto on kasvanut jokaisella pankkiryhmällä vielä keskitasetta nopeammin kuitenkin.

4.2 Talousalueen pankit

Pankkikohtainen vertailu sisältää 11 paikallispankkia Someron Säästöpankin itselleen määrittelemältä talousalueelta. Nämä pankit ovat Salon Seudun Osuuspankki/Salon Osuuspankki, Someron Säästöpankki, Someron Osuuspankki, Somerniemen Osuuspankki, Forssan Osuuspankki, Urjalan Osuuspankki, Humppilan Osuuspankki, Jokioisten Osuuspankki, Ypäjän Osuuspankki, Kosken Osuuspankki ja Vaskion Osuuspankki.

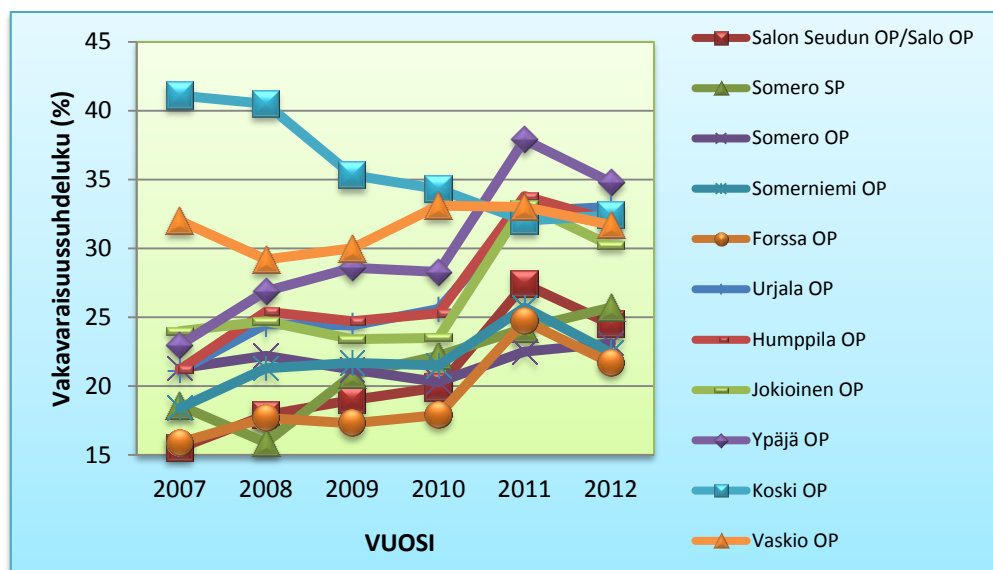
Kulutuohto-suhde –vertailu

Kuvio 4. Kulut/tuotot %

Pankkiryhmiä kulutuotto-suhteen vertailusta jo huomattiin isohkoa nousua vertailuvuosien ajalta, mutta kyseisen talousalueen yksittäisillä pankeilla tunnusluvun nousujohtainen suunta on vielä selvemmin nähtävillä. Lähtötasosta riippumatta, jokaisella pankilla tulojen hankkimisen kustannukset ovat nousseet todella reilusti, joista esimerkkinä mainittakoon vaikka Kosken Osuuspankki, jonka kulutuotto-suhdeluku on noussut alle 30 %:sta yli 60 %:n. Korkotasojen laskun lisäksi varmasti ainakin Forssassa ja Salossa rajusti lisääntynyt työttömyys ja sen myötä vähentynyt lainankysyntä vaikuttaa tähän tunnuslukuun suuresti.

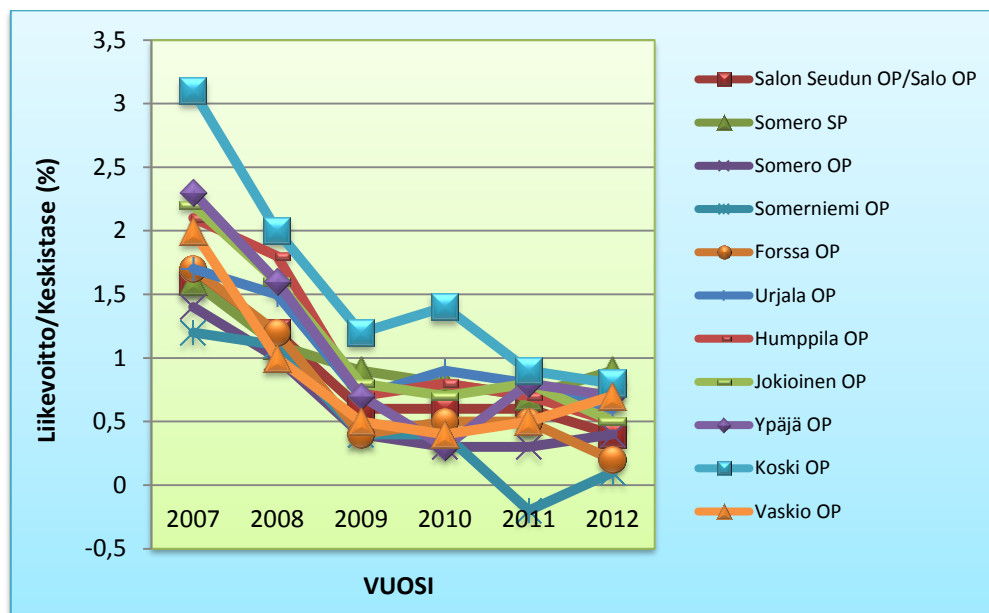
Vakavaraisuussuhde –vertailu

Kuvio 5. Vakavaraisuussuhdeluku %

Vaikkakin vakavaraisuudessa on pankkikohtaisia heittelyitä melko paljon, on lähestulkoon kaikilla talousalueen pankeilla suunta ollut nousujohteinen vertailuvuosina, poislukien Kosken Osuuspankin lähes 10 %:n lasku vertailuajanjaksolla. Tästäkin huolimatta kaikki talousalueen pankit ovat vakavaraisuudeltaan reilusti Suomen pankkisektorin keskimääräisen (15 – 20 %) vakavaraisuuden yläpuolella.

Tasevuosikeskiarvo –vertailu

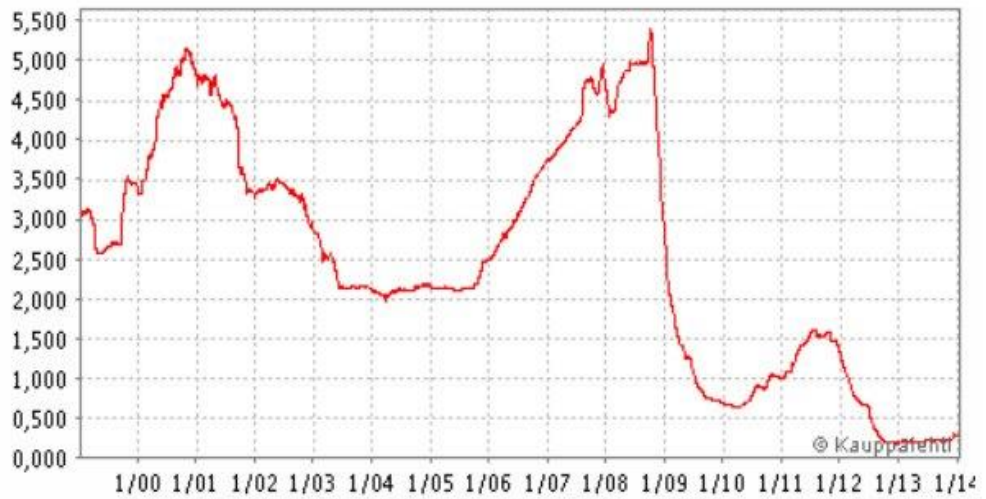

Kuvio 6. Liikevoitto/keskitase %

Talousalueen yksittäisten pankkien tasevuosikeskiarvo –vertailu mukailee pankkiryhmien vastaavaa lähes symmetrisesti. Taantuman alkamisen myötä pankkien operatiivisen toiminnan kannattavuus on laskenut jokaisella pankilla samaa tahtia vertailuajankohdan ensimmäisen puoliskon, kunnes puolivälissä vertailujaksoa se on tasaantunut ja pysynyt kutakuinkin samalla tasolla. Viimeisenä vertailuvuotena kaikki pankit ovat vielä plussan puolella, jopa Somerniemen Osuuspankki vuoden 2011 notkahduksen jälkeen, joten jokaisella pankilla liikevoitto on kasvanut keskitasetta nopeammin.

4.3 Korkotasot

Koska pankkien tuloksen muodostamisen rakennetta tarkastellaan korkotasojen ja korkokatteen laskun myötä, havainnollistetaan tässä kappaleessa euribor- ja pankkien viitekorko –taulukoilla kuinka paljon korot todellisuudessa ovat oikein laskeneet.

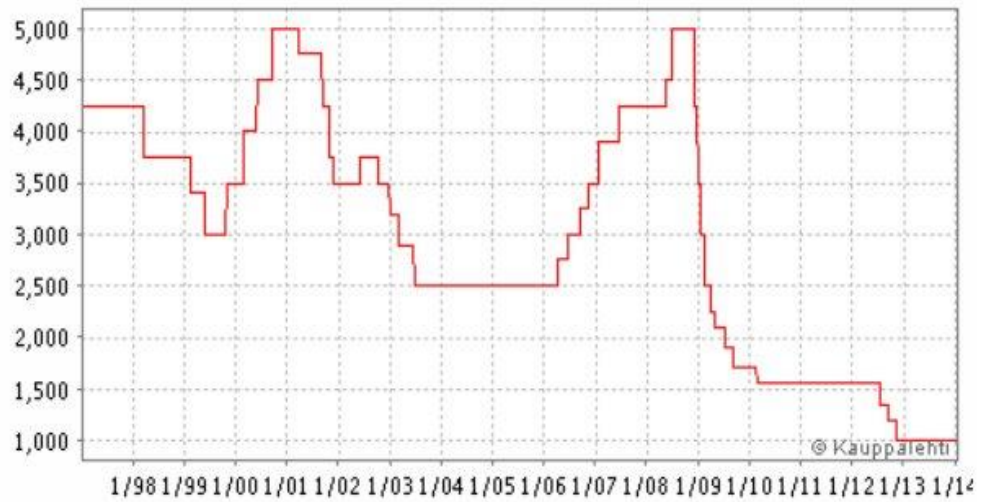
Kuvio 7. Euribor 3 kk (Kauppalehti)

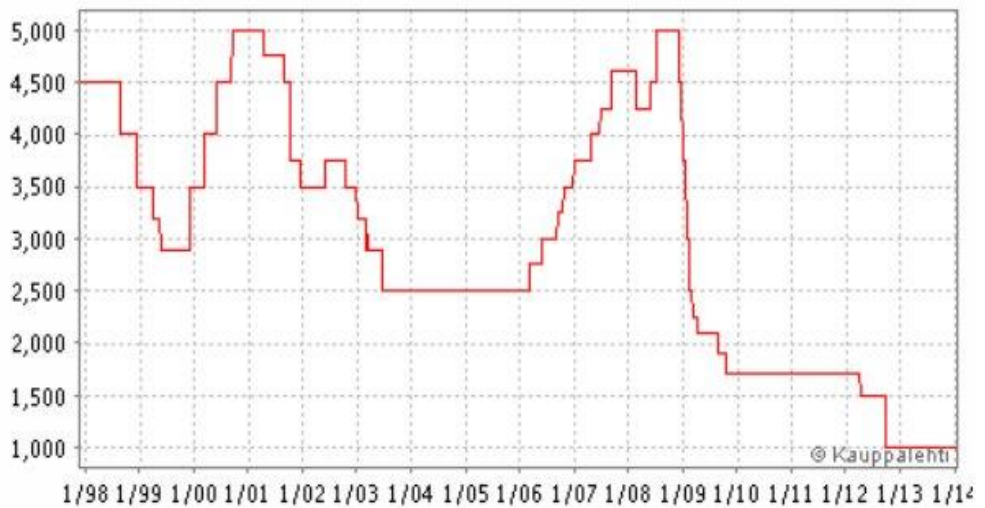
Kuvio 8. Euribor 6 kk (Kauppalehti)

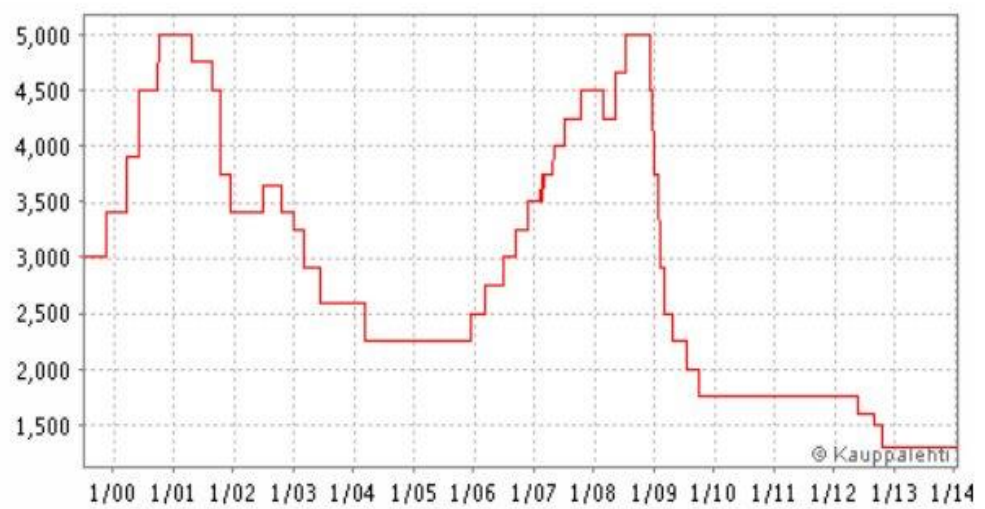
Kuvio 9. Euribor 12 kk (Kauppalehti)

Kuvio 10. OP-Prime (Kauppalehti)

Kuvio 11. SP-Prime (Kauppalehti)

Kuvio 12. POP-Prime (Kauppalehti)

Euroalueen rahamarkkinoiden viitekorkoa kutsutaan euriboriksi ja se on korko johon pankkien myöntämien luottojen, esimerkiksi kotitalouksien ja yritysten lainojen korot perustuvat. Pankin lainatessa rahaa muilta pankeilta vakuudettomasti käytetään korkona Euroopan keskuspankin määrittämää euriboria (Euro Interbank Offered Rate). Näitä rahoja pankki taas lainaa eteenpäin euriboria korkeammalla korolla, euribor + marginaali. Reuters laskee euriborin viidelletoista eri lainasopimuksen kestoajalle (1-3 viikkoa ja 1-2 kuukautta) jokaisena TARGET -järjestelmän (Trans-European Automated Real-time Gross Settlement Express Transfer, kansainvälinen maksujärjestelmä) aukiolopäivänä ja julkaisee korot aamupäivällä klo 11.00 Keski-Euroopan aikaa. Korko lasketaan niin, että Euribor- sekä Eonia -korkopaneelisiin kuuluvat pankit (Suomesta mukana vain Nordea) toimittavat aamupäivällä Reutersille kahden desimaalin tarkkuudella käsityksensä siitä korosta, jolla prime-pankit tarjoutuvat lainaamaan toisilleen varoja. Näistä korkonoteerauksista Reuters jättää 15 prosenttia alimmista ja ylimmistä tarjouksista huomioimatta ja laskee lopuista tarjouksista painottamattoman keskiarvon. (www.e-conomic.fi)

Prime -korko on yksittäisen pankin oma viitekorko, jonka pankit itsenäisesti päättävät. Prime -korko nousee ja laskee seuraten maltillisesti yleistä korkokehitystä. Prime -koron suuruuteen yleisen korkokehityksen lisäksi vaikuttavat myös talouden yleiset näkymät ja mahdolliset inflaatio-odotukset. Pankkien on ajateltava Prime -korkoa määriteltäessä myös sitä, että se on mahdollisimman tasapuolinen sekä laina- että talletusasiakkaille. Pankit ilmoittavat Prime-koron muutoksista omissa kanavissaan muun muassa pankin verkkopalvelussa, asiakkaalle lähetettävän tiliotteen yhteydessä ja tiedotusvälineissä noin kaksi viikkoa ennen uuden viitekoron voimaantuloa. Talletusten ja luottojen korot muuttuvat samana päivänä kuin yksittäisen pankin Prime-koron muutos tulee voimaan. (www.ovikoodi.fi)

Kuten taulukoista nähdään, vertailuvuosien (2007-2012) aikana pankkien prime-korot ovat myötäilleet euribor-korkoa muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Vuosina 2010-2012 pankkien prime-korko on pysynyt tasaisena, kun taas euribor on vuonna 2010 laskenut vertailuvuosien alhaisimmalle tasolle ja vuonna 2011 noussut hetkellisesti ennen uutta ”sukellusta”. Tämä tosin selittyy sillä yleisellä pankkien käyttäytymismallilla, josta prime-korkoa on arvosteltukin, eli pankkien tavalla nostaa prime-korkoa suhteellisen nopeasti euribor-koron nousun myötä, mutta ei laskea prime-korkoa yhtä nopeasti euribor-koron laskun mukana, koska tällöin korkoero verrattuna markkinakorkoon on korkeampi ja näin ollen pankeille taloudellisesti kannattavaa.

4.4 Tuloksen muodostuminen

Kyseessä olevan talousalueen paikallispankkien tuloksen muodostumista vertaillaan siis vuosilta 2007 – 2012. Kaavioissa käsitellään kaikkien näiden pankkien tulosta yhdessä sekä sen rakenteen muutosta, ja tiedot perustuvat pankkien Finanssivalvonnalle toimittamien tilinpäätöstietojen avainlukuihin. Näissä suppeammissa tilinpäätöstiedoissa tuloksen muodostuminen on jaettu neljään pääkohtaan, jotka ovat: 1) rahoituskate, 2) palkkiotuotot (netto), 3) arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot, sekä 4) liiketoiminnan muut tuotot.

Tuhat EUR	2012	2011	2010
RAHOITUSKATE	144 329	147 211	137 201
Palkkiotuotot, netto	64 028	55 547	46 233
Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot	1 323	- 4 472	- 1 017
Liiketoiminnan muut tuotot	21 322	18 437	23 938
Hallintokulut	128 939	120 504	119 511
Poistot ja arvonalentumiset	5 615	5 601	5 892
Liiketoiminnan muut kulut	22 937	22 368	19 989
Arvonalentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista	6 396	2 898	6 678
Liikevoitto/-tappio	67 114	65 353	54 286

Kuva 8. Malli tilinpäätöstietojen muodosta (Finanssivalvonta 2014)

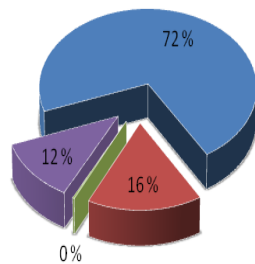
Vertailukaavioiden lukemisen selkeyttämiseksi kyseisten paikallispankkien vertailutiedot euromääräisinä löytyvät työn liitteistä (liite 7).

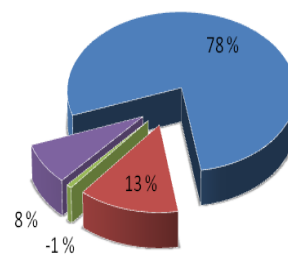
Seuraavassa esitetyt vertailukaaviot koostuvat edellä mainituista neljästä osasta seuraavanlaisesti:

- Rahoituskate
- Palkkiotuotot, netto
- Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot
- Liiketoiminnan muut tuotot

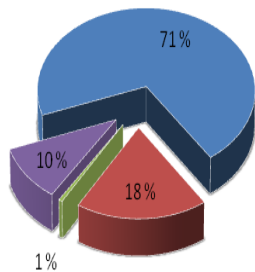
2007

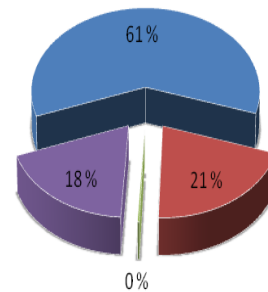
2008

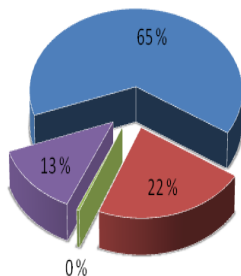
2009

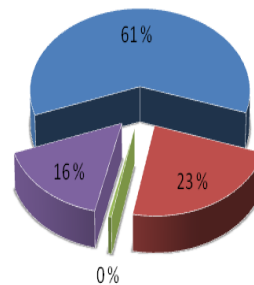
2010

2011

2012

Kuten kaavioista nähdään, rahoitus- eli korkokate on kyseisen talousalueen pankkien yhteistuloksessa heitellyt hieman vertailuvuosien aikana. Toisena vertailuvuotena, v. 2008, se on ollut vielä 6 prosenttiyksikköä enemmän pankkien tuloksesta kuin ensimmäisenä vertailuvuotena. Vuonna 2009 näkyy jo laskusuunta, jolloin rahoituskate on ollut 71 % kun edellisena vuotena se on ollut vertailuajankohdan suurin, 78 %. Suurin pudotus huomataan vuodesta 2009 vuoteen 2010, koska taloudellinen taantuma alkoi vaikuttamaan Suomessa vuoden 2009 aikana. Tänä ajankohtana on tapahtunut vertailuvuosien suurin pudotus rahoituskatteen osuudesta koko tuloksessa, 10 prosenttiyksikköä, vuoden 2009 71 %:sta vuoden 2010 61 %:iin. Tämän jälkeen vuosien 2010 ja 2012 välillä ei enää ole tapahtunut kovinkaan suuria heittoja prosentiosuuksissa, rahoituskatteen osuuden tuloksesta ollessa kyseisinä vuosina 61 – 65 %. Jotta muutoksia rahoituskatteen osuudesta kokonaistuloksesta on helpompi ymmärtää, mainitaan euromääräisenä esimerkkinä vertailuun sisältyvistä yksittäisistä pankeista vaikka Salon Osuuspankin muutos, joka 2009 vuoden 12 526 000 €:sta pieneni 2010 vuoden 9 733 000 €:oon. Vertailuun kuuluvien muiden pankkien koosta johtuen euromääräiset notkahdukset eivät ole olleet tuona ajankohtana muilla niin suuria kuin Salon Osuuspankin, mutta prosentuaalisesti kylläkin melko samaa luokkaa kaikilla.

Liiketoiminnan muiden tuottojen osuus tuloksesta ei vertailuvuosien aikana ole muuttunut kovinkaan suuria prosenttiyksikkömääriä, sen ollessa 8 – 18 % tuloksesta. Huomattavaa on kuitenkin vuosien 2009 ja 2010 välillä tapahtunut muutos, jolloin rahoituskatteen osuus on pudonnut 10 prosenttiyksikköä, liiketoiminnan muiden tuottojen osuuden kasvu 8:lla prosenttiyksiköllä. Näin ollen näyttää, että liiketoiminnan muut tuotot ovat olleet rahoituskatteen suurimman notkahduksen aikana sen tärkein korvaaja tuloksen tekemisessä. Vuonna 2010 liiketoiminnan muut tuotot euromääräisinä olivat 57 000 – 3 844 000 €:a vertailtavilla pankeilla.

Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot eivät nähtävästi ole merkittäviä tekijöitä paikallispankkien tuloksen tekemisessä, koska niiden osuudet kokonaistuloksesta vertailuvuosien aikana ovat olleet 0 – 1 %. Tähän vertailuun kuuluvien yksittäisten pankkien euromääräiset luvut arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuottojen kohdalla vaihtelivat -242 000 €:sta 176 000 €:oon.

Pois lukien vuodesta 2007 vuoteen 2008 tapahtunut 3 prosenttiyksikön pudotus, on palkkiotuottojen osuus tuloksesta kasvanut tasaisen varmasti vertailuvuosien aikana. Vuoden 2008 13 %:sta vuoden 2012 23 %:iin on kasvanut niiden osuus tuloksesta. Palkkiotuotot ovat suurempi tekijä kokonaistuloksessa kuin liiketoiminnan muut tuotot, ja varsinkin vertailuajan viimeisenä kolmena (2010 -2012) vuotena se vaikuttaisi olleen tuloksen tekemisessä tärkein korvaaja rahoituskatteen osuuden pienentymiselle. Esimerkiksi vuonna 2012 ne olivat tämän talousalueen pankeilla pienimmillään 57 000 €:a ja suurimmillaan 3 587 000 €:a.

Tämän lisäksi tutkimuksen kohteina oleville pankeille lähetettyjen kysymysten perusteella saatiin hieman tarkentavampia tietoja.

Korvatakseen alhaisen korkotason myötä menetetyt tulot, paikallispankit ovat tehostaneet myyntiä sekä laajentaneet palvelu- ja tuotevalikoimia kasvattaakseen palkkiotuottojen määrää. Tämän tueksi myös kuluja on karsittu ja toimintaa tietoisesti tehostettu. Pankkien tulorakenteen muutos näkyy jokapäiväisessä työelämässä, esimerkiksi asiakaspalvelussa, parhaiten siinä että pankista ollaan entistä aktiivisemmin yhteydessä asiakkaisiin.

Viranomais määräykset ovat vaikuttaneet tuloksen muodostumiseen viime vuosina siinä määrin, että kiristyvän sääntelyn myötä johdolta menee aikaisempaa huomattavasti enemmän aikaa riskienhallinnallisiin asioihin ja tämä taas on pois asiakaskohtaamisista. Kiristyneen sääntelyn vaatimusten täyttäminen kaikkineen aiheuttaa pankeille huomattavia lisäkustannuksia.

Luotonannossa riskeihin kiinnitetään erityistä huomiota ja kaikkein riskipitoisimmista luototuksista jopa pidättydytään suoraan. Tulopuolen muutoksen myötä myös menopuolella on tapahtunut muutoksia, lähinnä kulojen karsimisen muodossa.

Uutta murroskautta ei uskota tulevan korkotasojen nousunkaan myötä, vaan rakennemuutosta pidetään pysyvänä. Näin siksi, että korkotason nousu kyllä kasvattaisi korkokatetta lyhyellä aikavälillä, mutta pankkien välinen kiristynyt kilpailu parhaista asiakkaista taas puolestaan pitää huolta että paluuta aikaisempien vuosien tasoiseen korkokatteeseen ei enää ole. Ja koska tällä hetkellä luotonkysyntä on vähäistä, ei korkokate parane nyt myöskään kasvun kautta.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä opinnäytetyössä oli tarkoituksena siis tutkia miten paikallispankkien tulopuoli muodostuu ja onko se muuttunut rakenteeltaan viime vuosina, alhaisen korkotason vaikutuksen myötä.

Tutkimuksessa selvisi kuinka paikallispankkien ansaintalogiikan rakenne on muuttunut alhaisen korkotason vuosien aikana. Korkokatteesta saatavien tuottojen alentuessa ovat palkkiotuotot olleet tärkein korvaaja tuloksen muodostamisessa. Tämän suuntauksen on varmasti jokainen pankkiasiakas itsekkin huomannut päivittäisessä asiointinsa palveluhinnastojen muutoksista. Palveluhinnat eivät kuitenkaan tunnu olevan asiakkaiden mielestä sietämättömiä, koska he käyttävät paikallispankkien palveluita entiseen malliin. Esimerkiksi henkilökohtaisen kassapalvelun merkitys tuntuisi vaan korostuneen tänä aikana, jolloin suuret pankit ovat karsineet palveluitaan ja jopa konttoriverkostoaan merkittävästi. Eritoten iäkkäämmille asiakkaille kassapalvelu tulee olemaan aina elintärkeä, heiltä kun ei nettipankin käyttö välttämättä onnistu. Ja vaikka onnistuisikin, he hoitavat silti asiansa kassalla tutun virkailijan kanssa, koska se luo tietynlaista turvallisuudentunnetta. Verrattuna nettipankin käyttöön, jonka suhteen ikäihmiset saattavat tuntea itsensä epävarmoiksi.

Paikallispankeille jokainen asiakas on voimavara, joten sitä kautta kasvua haetaan tänä päivänä entistä enemmän. Näin ollen myös yhteydenpito asi-

akkaisiin pankista on aiempaakin aktiivisempaa ja henkilökohtaisempaa. Tähän liittyy juurikin tuotevalikoimien kasvattaminen ja niiden myynnin tehostaminen. Erilaisia sijoitustuotteita on tullut paikallispankkien valikoimiin lisää, melko kiihtyvällä tahdillakin. Esimerkiksi ASP-tilien, jotka ovat asuntosäästämisen tilejä, suosio on jatkanut kasvuaan. Myös muu säästäminen on lisääntynyt epävarman taloustilanteen myötä.

Kyseisellä talousalueella lainan kysyntä on ollut viime aikoina hiljaista. Tämä on suoraan kytköksissä seutua koettelemaan työttömyyteen. Esimerkiksi Forssan seutu itsessäänkin elää rajua rakennemuutosta sen teollisuuden lähestulkoon kuoltua viime vuosien aikana. Toisena hyvänä esimerkkinä Salo, jossa Nokian tehtaan sulkeminen oli raju kolaus kaupungin työllisyydelle. Tästä huolimatta pankit löytävät jotain positiivista tällaisen taloustilanteen aikana, nimittäin järjestämättömien luottojen määrä on vähentynyt huolimatta haastavasta taloustilanteesta. Pääosin siksi, että matalat korot ovat helpottaneet luottojen hoitamista.

Vaikka tutkimus päättyy vuoteen 2012, tätä kirjoitettaessa on tapahtunut kyseisen talousalueen pankkisektorilla jo isoja muutoksia, jotka tosin ovat lähinnä hallinnollisia eivätkä päivittäiseen asiakasliiketoimintaan vaikuttavia. Tähän tutkimukseen sisältyvistä pankeista Forssan, Salon, Somerniemen ja Someron Osuuspankit yhdistyivät syksyllä 2013 Lounaismaan Osuuspankiksi. Näin siis murroskausi kyseisellä talousalueella jatkuu edelleen, sekä pankkisektorilla että koko seudulla yleisestikin.

Yhteenvetona sanottakoon, että korkokate on edelleen ylivoimaisesti paikallispankkien suurin tuloksenmuodostaja. Mikä on aikalailta itsestään selvyyttä, koska lainoista ja niiden koroista puhuttaessa kyse on sadoista euroista jopa satoihin tuhansiin euroihin asti. Verrattaessa vaikkapa muutamien eurojen palvelumaksuihin, jotka ovat osatekijä palkkiotuotoissa, on selvää että niistä ei pankki pysty suurinta osaa tuloksestaan tekemään. Ansaintalogiikan rakennemuutoksen kannalta kuitenkin palkkiotuotot ovat kasvattaneet osuuttaan lähestulkoon samaa tahtia kuin korkokatteen prosenttiosuus on pienentynyt, joten se on siis tärkein korvaaja alhaisen korkotason myötä menetetyille tuloille. Meneillään oleva tuloksen muodostamisen rakennemuutos vaikuttaa myös olevan pysyvää, joten korkotasot jäisivät mataliksi tulevaisuudessakin ja pankit kasvattaisivat tulostaan uusilla tuotteilla ja palveluilla. Korkokatteet toki varmasti tulevat paranemaan volyymin kautta tulevaisuudessa, eli kun talous nousee, myös lainankysyntä lisääntyy ja tämän myötä pankit tekevät enemmän tulosta korkokatteen kautta. Matalat korkotasot kuitenkin vaikuttaisivat tulleen jäädäkseen.

LÄHTEET

- E-conomic 2014. Euribor – Mitä tarkoittaa Euribor? Viitattu 10.1.2014.
<http://www.e-conomic.fi/kirjanpito-ohjelma/sanakirja/euribor>
- Finanssivalvonta 2013. Taseen kaava ja täyttöohjeet. Viitattu 24.10.2013.
<http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Saantely/Maarayskokoelma/Rahoitussektori/Kumotut/Documents/3.1.std2Liite1.pdf>
- Finanssivalvonta 2013. Tuloslaskelman kaava ja täyttöohjeet. Viitattu 11.10.2013.
http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Saantely/Lausuntopyyntot/Ratan_lausuntopyyntot/Documents/L14_2007_Liite3.pdf
- Finanssivalvonta 2013. Tunnuslukujen laskentasäännöt. Viitattu 3.11.2013.
http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Tilastot/Pages/tunnuslukujen_laskentasaannot.aspx
- Finanssivalvonta 2014. Tilinpäätösten avainluvut. Viitattu 16.1.2014.
<http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Tilastot/Tilinpaaotokset/Pages/tilinpaaotostenavainluvut.aspx>
- Kauppalehti 2014. Korot. Viitattu 9.1.2014.
<http://www.kauppalehti.fi/5/i/porssi/korot/>
- KHT-yhdistys. 2011. Osakeyhtiön tilinpäätösmalli 2011. Helsinki: KHT-Media Oy.
- Kontkanen, E. 2009. Pankkitoiminnan käsikirja. Helsinki: FINVA.
- Niskanen, J. & Niskanen, M. 2004. Tilinpäätösanalyysi. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Nordea Pankki Suomi. Vuosikertomus 2012.
- OP-Pohjola-ryhmä. Vuosikatsaus 2012.
- OP-Pohjola-ryhmä 2013. OP-Pohjola-ryhmän rakenne. Viitattu 3.11.2013.
<https://www.op.fi/op/op-pohjola-ryhma/op-pohjolaryhma?id=80100&srcpl=1>
- Osuustoiminnan Vuosikirja 2008. Osuustoiminta-lehti ja yritysanalyysien käsitteet. Viitattu 1.11.2013.
http://www.pellervo.fi/otlehti/ot4_08/anal_kasitteet.htm
- Ovikoodi 2014. Prime –korke. Viitattu 10.1.2014.
<http://www.ovikoodi.fi/ovikoodi-aakkoset/prime-korko/>

Pop Pankkiryhmä 2013. Mikä on POP Pankkiryhmä? Viitattu 5.11.2013.
<https://www.poppankki.fi/mika-on-pop-pankkiryhma->

Someron Säästöpankki. Tasekirja 2012.

Säästöpankkiryhmä 2013. Säästöpankkiryhmä pähkinäkuoressa, diaesitys. Viitattu 4.11.2013.

https://www.saastopankki.fi/c/document_library/get_file?uuid=6063424f-be29-47f2-b23a-7ed6f3d72f4e&groupId=4681

LUOTTOLAITOKSEN TULOSLASKELMAN KAAVA

Korkotuotot

Leasingtoiminnan nettotuotot

Korkokulut

KORKOKATE

Tuotot oman pääoman ehtoista sijoituksista

Samaan konserniin kuuluvista yrityksistä

Omistusyhteyserityksistä

Muista yrityksistä

Palkkiotuotot

Palkkiokulut

Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot

Arvopaperikaupan nettotuotot

Valuuttatoiminnan nettotuotot

Myytävässä olevien rahoitusvarojen nettotuotot

Suojauslaskennan nettotulos

Sijoituskiinteistöjen nettotuotot

Liiketoiminnan muut tuotot

Hallintokulut

Henkilöstökulut

Palkat ja palkkiot

Henkilösivukulut

Eläkekulut

Muut henkilösivukulut

Muut hallintokulut

Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä

Liiketoiminnan muut kulut

Arvonalentumistappiot luotoista ja muista saamisista

Muiden rahoitusvarojen arvonalentumistappiot

LIIKEVOITTO (-TAPPIO)

Tilinpäätössiirrot

Tuloverot

VARSINAISEN TOIMINNAN VOITTO (TAPPIO) VEROJEN JÄLKEEN

Muun kuin varsinaisen toiminnan tuotot ja kulut

TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)

KULULAJIKOHTAINEN TULOSLASKELMA

LIKEVAIHTO

Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos +/-

Valmistus omaan käyttöön

Liiketoiminnan muut tuotot

Materiaalit ja palvelut

Aineet, tarvikkeet ja tavarat

Ostot tilikauden aikana

Varastojen muutos -/+

Ulkopuoliset palvelut

Materiaalit ja palvelut yhteensä

Henkilöstökulut

Palkat ja palkkiot

Henkilösivukulut

Eläkekulut

Muut henkilösivukulut

Henkilöstökulut yhteensä

Poistot ja arvonalentumiset

Suunnitelman mukaiset poistot

Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä

Vaihtuvien vastaavien poikkeukselliset arvonalentumiset

Poistot ja arvonalentumiset yhteensä

Liiketoiminnan muut kulut

LIKEVOITTO (-TAPPIO)

Rahoitustuotot ja -kulut

Tuotot osuuksista saman konsernin yrityksissä

Tuotot osuuksista omistusyhteisyriyksissä

Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista

Saman konsernin yrityksiltä

Muilta

Muut korko- ja rahoitustuotot

Saman konsernin yrityksiltä

Muilta

Arvonalentumiset pysyvien vastaavien sijoituksista

Arvonalentumiset vaihtuvien vastaavien rahoitusarvopapereista

Korkokulut ja muut rahoituskulut

Saman konsernin yrityksille

Muille

Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä

VOITTO (TAPPIO) ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ

Satunnaiset erät +/-

Satunnaiset tuotot

Satunnaiset kulut

Satunnaiset erät yhteensä

VOITTO (TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA

Tilinpäätössiirrot

Poistoeron muutos -/+

Vapaaehtoisten varausten muutos -/+

Tilinpäätössiirrot yhteensä

Tuloverot

Tilikauden verot

Laskennalliset verot

Tuloverot yhteensä

Muut välittömät verot

TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)

LUOTTOLAITOKSEN TASE VASTAAVAA

Käteiset varat

Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset

Valtion velkasitoumukset

Muut

Saamiset luottolaitoksilta

Vaadittaessa maksettavat

Muut

Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä

Vaadittaessa maksettavat

Muut

Leasingkohteet

Saamistodistukset

Julkisyhteisöiltä

Muilta

Osakkeet ja osuudet

Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyryyksissä

Osakkeet ja osuudet samaan konserniin kuuluvissa yrityksissä

Johdannaissopimukset

Aineettomat hyödykkeet

Aineelliset hyödykkeet

Sijoituskiinteistöt ja sijoituskiinteistöosakkeet ja –osuudet

Muut kiinteistöt ja kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet

Muut aineelliset hyödykkeet

Osakeantisaamiset/Sijoitusosuusantisaamiset/Kantarahastoantisaamiset

Muut varat

Siirtosaamiset ja maksetut ennakot

Laskennalliset verosaamiset

LUOTTOLAITOKSEN TASE VASTATTAVAA

VIERAS PÄÄOMA

Velat luottolaitoksille

Keskuspankeille
Luottolaitoksille
    Vaadittaessa maksettavat
    Muut

Velat yleisölle ja julkisyhteisöille

Talletukset
    Vaadittaessa maksettavat
    Muut
Muut velat
    Vaadittaessa maksettavat
    Muut

Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat

Joukkovelkakirjalainat
Muut

Johdannaissopimukset ja muut kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat

Muut velat

Muut velat
Pakolliset varaukset

Siirtovelat ja saadut ennakot

Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla

Pääomalainat
Muut

Laskennalliset verovelat

TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ

Poistoero
Vapaaehtoiset varaukset

OMA PÄÄOMA

Osakepääoma/Osuuspääoma/Peruspääoma

Sijoitusosuosuspääoma/Kantarahasto/Lisäpääoma

Ylikurssirahasto

Arvonkorotusrahasto

Muut sidotut rahastot

Vararahasto
Käyvän arvon rahasto
    Rahavirran suojauksesta
    Muuntoeroista
    Käypään arvoon arvostamisesta
Yhtiöjärjestyksen/sääntöjen mukaiset rahastot
Muut rahastot

Vapaat rahastot

Sijoitetun vapaan pääoman rahasto
Muut rahastot

Edellisten tilikausien voitto (tappio)

Tilikauden voitto (tappio)

TASEEN ULKOPUOLISET SITOUMUKSET

Asiakkaan puolesta kolmannen hyväksi annetut sitoumukset

Takaukset ja pantit

Muut

Asiakkaan hyväksi annetut peruuttamattomat sitoumukset

Arvopapereiden takaisinostositoumukset

Muut

YHTIÖN TASE VASTAAVAA

PYSYVÄT VASTAAVAT

Aineettomat hyödykkeet

- Kehittämismenot
- Aineettomat oikeudet
- Liikearvo
- Muut pitkävaikutteiset menot
- Ennakkomaksut

Aineettomat hyödykkeet yhteensä

Aineelliset hyödykkeet

- Maa- ja vesialueet
  - Omistettut
  - Vuokraoikeudet
- Rakennukset ja rakennelmat
  - Omistettut
  - Vuokraoikeudet
- Koneet ja kalusto
- Muut aineelliset hyödykkeet
- Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat

Aineelliset hyödykkeet yhteensä

Sijoitukset

- Osuudet saman konsernin yrityksissä
- Saamiset saman konsernin yrityksiltä
- Osuudet omistusyhteisyhteisöissä
- Saamiset omistusyhteisyhteisöiltä
- Muut osakkeet ja osuudet
- Muut saamiset

Sijoitukset yhteensä

PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ

VAIHTUVAT VASTAAVAT

Vaihto-omaisuus

- Aineet ja tarvikkeet
- Keskeneräiset tuotteet
- Valmiit tuotteet/tavarat
- Muu vaihto-omaisuus
- Ennakkomaksut

Vaihto-omaisuus yhteensä

Pitkäaikaiset saamiset

- Myyntisaamiset
- Saamiset saman konsernin yrityksiltä
- Saamiset omistusyhteisyhteisöiltä
- Lainasaamiset
- Laskennalliset verosaamiset

Muut saamiset

- Siirtosaamiset

Pitkäaikaiset saamiset yhteensä

Lyhytaikaiset saamiset

- Myyntisaamiset
- Saamiset saman konsernin yrityksiltä
- Saamiset omistusyhteisyrittäjiltä
- Lainasaamiset
- Laskennalliset verosaamiset
- Muut saamiset
- Siirtosaamiset

Lyhytaikaiset saamiset yhteensä

Rahoitusarvopaperit

- Osuudet saman konsernin yrityksissä
- Muut osakkeet ja osuudet
- Muut arvopaperit

Rahoitusarvopaperit yhteensä

Rahat ja pankkisaamiset

VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ

Vastaavaa yhteensä

YHTIÖN TASE VASTATTAVAA

OMA PÄÄOMA

Osakepääoma

Ylikurssirahasto

Arvonkorotusrahasto

Käyvän arvon rahasto

Muut rahastot

Vararahasto

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto

Yhtiöjärjestyksen mukaiset rahastot

Muut rahastot

Muut rahastot yhteensä

Edellisten tilikausien voitto (tappio)

Tilikauden voitto (tappio)

OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ

TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ

Poistoero

Vapaaehtoiset varaukset

TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ YHTEENSÄ

PAKOLLISET VARAUKSET

Eläkevaraukset

Verovaraukset

Muut pakolliset varaukset

PAKOLLISET VARAUKSET YHTEENSÄ

VIERAS PÄÄOMA

Pitkäaikainen vieras pääoma

Pääomalainat

Joukkovelkakirjalainat

Lainat rahoituslaitoksilta

Eläkelainat

Saadut ennakot

Ostovelat

Rahoitusvekselit

Velat saman konsernin yrityksille

Velat omistusyhteisyriksille

Laskennalliset verovelat

Muut velat

Siirtovelat

Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä

Lyhytaikainen vieras pääoma

Pääomalainat

Joukkovelkakirjalainat

Vaihtovelkakirjalainat

Lainat rahoituslaitoksilta

Eläkelainat
Saadut ennakot
Ostovelat
Rahoitusvekselit
Velat saman konsernin yrityksille
Velat omistusyhteisyrietyksille
Laskennalliset verovelat
Muut velat
Siirtovelat

Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ

Vastattavaa yhteensä

TULOKSEN MUODOSTUMINEN 2007 - 2012 (EUR)

2007				
	Rahoituskate	Palkkiotuotot, netto	Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot	Liiketoiminnan muut tuotot
Salon Seudun OP/Salo OP	11163	2939	39	1675
Somero SP	7465	1918	1	1450
Somero OP	2777	427	2	401
Forssa OP	6207	1928	26	1068
Jokioinen OP	1986	480	1	111
Humppila OP	1472	201	-1	119
Ypäjä OP	1737	315	76	149
Somerniemi OP	544	97	0	56
Urjala OP	2432	310	1	382
Koski OP	3247	137	0	1020
Vaskio OP	1177	143	0	218
	40207	8895	145	6649
(tuhat EUR)				
2008				
	Rahoituskate	Palkkiotuotot, netto	Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot	Liiketoiminnan muut tuotot
Salon Seudun OP/Salo OP	11750	2265	8	1376
Somero SP	7275	1918	3	461
Somero OP	2807	326	2	425
Forssa OP	6508	1349	-242	1086
Jokioinen OP	2144	311	0	152
Humppila OP	1560	113	-1	126
Ypäjä OP	1769	216	-152	158
Somerniemi OP	565	49	0	49
Urjala OP	2521	253	-11	301
Koski OP	3306	148	-1	16
Vaskio OP	1208	119	0	31
	41413	7067	-394	4181
(tuhat EUR)				
2009				
	Rahoituskate	Palkkiotuotot, netto	Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot	Liiketoiminnan muut tuotot
Salon Seudun OP/Salo OP	12526	3247	48	1633
Somero SP	6625	1927	0	1116
Somero OP	1579	619	19	858
Forssa OP	4493	1640	136	658
Jokioinen OP	1280	340	2	235
Humppila OP	985	139	1	113
Ypäjä OP	1193	204	8	135
Somerniemi OP	479	105	0	39
Urjala OP	1834	347	39	108
Koski OP	2578	136	2	16
Vaskio OP	849	134	0	47
	34421	8838	255	4958
(tuhat EUR)				
2010				
	Rahoituskate	Palkkiotuotot, netto	Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot	Liiketoiminnan muut tuotot
Salon Seudun OP/Salo OP	9733	3476	42	3844
Somero SP	5916	2206	-41	1160
Somero OP	1331	626	6	991
Forssa OP	4232	1955	99	1077
Jokioinen OP	1228	447	2	325
Humppila OP	941	176	3	282
Ypäjä OP	1106	237	2	226
Somerniemi OP	375	129	0	57
Urjala OP	1456	366	8	501
Koski OP	2335	169	2	453
Vaskio OP	678	204	0	62
	29331	9991	123	8978
(tuhat EUR)				

Paikallispankkien taloudellinen analyysi

2011

	Rahoituskate	Palkkiotuotot, netto	Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot	Liiketoiminnan muut tuotot
Salon Seudun OP/Salo OP	11106	3587	43	2631
Somero SP	5537	2850	-126	1224
Somero OP	1864	589	-69	481
Forssa OP	4678	2120	-55	897
Jokioinen OP	1404	457	2	190
Humppila OP	1004	168	1	175
Ypäjä OP	1144	246	0	150
Somerniemi OP	422	57	0	45
Urkala OP	1701	331	5	486
Koski OP	2344	179	1	92
Vaskio OP	813	226	0	37
	32017	10810	-198	6408

(tuhat EUR)

2012

	Rahoituskate	Palkkiotuotot, netto	Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot	Liiketoiminnan muut tuotot
Salon Seudun OP/Salo OP	9840	3693	8	2339
Somero SP	5525	3201	-106	1427
Somero OP	1582	536	176	758
Forssa OP	4220	2056	107	972
Jokioinen OP	1238	398	15	150
Humppila OP	1004	192	0	165
Ypäjä OP	1085	244	1	163
Somerniemi OP	443	114	0	47
Urkala OP	1664	412	37	216
Koski OP	2341	187	1	89
Vaskio OP	792	241	0	1463
	29734	11274	239	7789

(tuhat EUR)

PANKEILLE LÄHETETTY KYSELY TUTKIMUKSEN TUEKSI

1. Minkälaisia tietoisia muutoksia paikallispankki on tehnyt korvataksaan alhaisen korkotason myötä menetetyt tulot?
2. Näkyykö tämä tulosrakenteen muutos jokapäiväisessä työelämässä jollain tavoin?
3. Ovatko viranomais määräykset/sääntely vaikuttaneet viime vuosina tuloksen muodostamiseen?
4. Onko tulopuolen muutos vaikuttanut myös menopuoleen merkittävästi?
5. Uskotko tämän rakennemuutoksen olevan pysyvää vai eletäänkö uusi murroskausi taas kun korkotasot lähtevät nousuun?